

”Eikös kulttuuri ole kaikkea?”

Miikka Pyykkönen, Emmi Villman, Miio Seppänen & Aino-Mari Uisma

**Raportti jyvaskyläläisten 15–20-vuotiaiden nuorten
kulttuuribarometritutkimuksen ryhmähaastatteluista**

”Eikös kulttuuri ole kaikkea?”

**Raportti jyvaskylälaisten
15-20-vuotiaiden nuorten
kulttuuribarometritutkimuksen
ryhmähaastatteluista**

*Miikka Pyykkönen, Emmi Villman, Miio Seppänen
& Aino-Mari Uisma*

YFI julkaisu – YFI Publications 15

CC BY 4.0

2023 Jyväskylän yliopisto

ISBN 978-951-39-9487-7

ISSN 2342-3366

Sisällysluettelo

Raportin taustatutkimuksesta ... 5

- Tutkimuksen aihe, tilaaja ja tarkoitus ... 5
  - Tutkimusryhmä ... 5
  - Raportin kirjoittajat ... 6
  - Tutkimuskysymykset ... 6
  - Tutkimuksen toteutus ... 7
  - Tutkittavien taustatiedot ... 9

Tutkimuksen tulokset ... 10

- Omat vapaa-ajan harrastukset ... 10
- Harrastusten henkilökohtainen merkitys ja hyvinvointivaikutukset ... 14
- Mikä saa nuoren aloittamaan harrastamisen tai lopettamaan sen? ... 20
  - Harrastukset ja kaverisuhteet ... 26
  - Aikuisten merkitys harrastamiselle ... 28
    - Harrastushaaveet ... 32
    - Taide- ja kulttuuriharrastukset ... 34
  - Osallistuminen vapaa-ajan toiminnan järjestämiseen ... 38
  - Jyväskylän kulttuuripalvelut: käyttö ja tuntemus ... 41
  - Jyväskylän kulttuuripalvelut: tyytyväisyys ja kehittämistoiveet ... 48

Johtopäätökset ... 54

Liitteet ... 57

Raportin taustatutkimuksesta

Tutkimuksen aihe, tilaaja ja tarkoitus

Tässä tilaustutkimuksessa tutkittiin teemahaastattelun keinoin jyväs- kyläläisiä 15–20-vuotiaita nuoria ja heidän kulttuuriharrastuksiaan ja -palvelujen käyttöään. Tutkimuksen tilasi Jyväskylän kaupunki tuke- maan kaupungin kulttuurisuunnitelman seurantaan. Haastattelututkimus muodostaa yhdessä Tietoykkösen toteuttaman, kaikenikäisille suunnatun kyselytutkimuksen kanssa Jyväskylän kaupungin kulttuuribaromet- ritutkimuksen.

Tutkimusryhmä

Tutkimuksen toteuttaja ja vastuullinen tutkija

Emmi Villman, FM, projektitutkija

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto

Puhelinnumero: 040 529 0239 / Sähköposti: emmi.m.villman@jyu.fi

Tutkimuksen vastuullinen johtaja

Miikka Pyykkönen, professori

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto

Puhelinnumero: +358 40 805 4183 / Sähköposti: miikka.pyykkonen@jyu.fi

Tutkimushaastattelijat

Emmi Villman, projektitutkija (YFI, JYU)

Miio Seppänen, tutkimusavustaja (YFI, JYU)

Aino-Mari Uisma, tutkimusavustaja (YFI, JYU)

Noora Muikku, laitosharjoittelija (HELA, JYU)

Raportin kirjoittajat

Miikka Pyykkönen

Emmi Villman

Miio Seppänen

Aino-Mari Uisma

Tutkimuskysymykset

Kuten edellä on todettu, hankkeen tutkimustehtävänä oli tutkia teemahaastattelun keinoin jyvaskyläläisiä nuoria ja heidän kulttuuriharrastuksiaan ja -palvelujen käyttöään. Fokuksessa olivat niin lasten osallistuminen ja toiminta kuin asenteet ja kokemuksetkin. Tämän tutkimustehtävän ratkaisemiseksi muotoiltiin seuraavat seitsemän tutkimuskysymystä, joihin haastatteluissa lähdettiin hakemaan vastauksia.

- Millaisia kulttuuri- ja taideharrastuksia nuorilla on?
- Miten he ovat päätyneet harrastustensa pariin ja mikä saa heidät jatkamaan harrastamista?
- Miten harrastukset vaikuttavat nuorten hyvinvointiin?
- Osallistuvatko nuoret itse kulttuuritarjonnan järjestämiseen ja jos kyllä, miten?
- Miten ja millaisia kulttuuripalveluja nuoret käyttävät? Millaisia esteitä palvelujen käyttöön mahdollisesti liittyy?
- Miten tyytyväisiä nuoret ovat kulttuuripalvelujen tarjontaan Jyväskylässä? Toivovatko he palveluita omalle asuinalueelleen vai keskitetysti keskustaan? Mikä on heidän mielestään parasta kulttuuria Jyväskylässä?

- Miten nuoret kehittäisivät kulttuuripalvelujen tarjontaa Jyväskylässä? Puuttuuko Jyväskylästä jotain sellaista, mitä nuoret toivoisivat?

Näiden kysymysten pohjalta muotoiltiin teemahaastattelurunko (kts. Liite 2), jota käytettiin nuorten haastatteluissa. Siinä nuo yllä mainitut tutkimuskysymykset muotoiltiin uudelleen niin sanotusti vastaajan henkilökohtaisen kokemuksen ja toiminnan tasolle. Lisäksi kukin niistä jaettiin useampiin alakysymyksiin, joihin vastaamisen katsottiin antavan kattavasti ja syvällisesti tietoa kunkin tutkimuskysymyksen aihepiiristä.

Tutkimuksen toteutus

Haastateltavia pyrittiin tavoittamaan mahdollisimman monipuolisesti eri taustoista (mm. koulutus, sukupuoli, ikä, suhde Jyväskylään, asuinalueet sekä kokemukset ja näkemykset kulttuurista ja sen harrastamisesta). Lisäksi mukaan pyrittiin saamaan laadullisesti ja määrällisesti mahdollisimman eri tavoin kulttuuria vapaa-ajallaan harrastavia nuoria. Lähtökohtana oli pyrkiä korjaamaan sitä vääristymää, joka on yleinen tämäntyyppisille harrastuksilla koskeville laadullisille tutkimuksille: mukaan valikoituu etupäässä nuoria, jotka harrastavat tutkittua asiaa melko paljon tai paljon.

Muiden muassa näiden tekijöiden vuoksi haastateltavia rekrytoitiin useita eri reittejä pitkin, mm. koulujen sekä erilaisten harrastus- ja vapaa-ajan toiminnan ryhmien kautta. Rekrytoinnissa hyödynnettiin tutkimusryhmän omia kontakteja, mutta myös lukuisia tutkimusryhmän verkostojen ulkopuolisia organisaatioita lähestyttiin tutkimustiedotteen avulla ja pyydettiin kartoittamaan kiinnostuneita haastateltavia organisaation sisältä. Tutkimusta käytiin esittelemässä myös kasvotusten potentiaalisille haastateltaville. Tutkittavien anonymiteetin suojaamiseksi tutkimuksessa mukana olleita tai siihen kysytyjä organisaatioita ei eritellä tässä tarkemmin.

Tutkimus toteutettiin fokusryhmäteemahaastatteluiden (9 kpl) sekä yksilöhaastatteluiden (1 kpl) avulla 14.10.–17.11.2022 välisenä aikana.

Yhteensä haastateltavia oli 26 ja haastateltavia ryhmissä 1–4 henkilöä¹. Eniten tehtiin kolmen ja kahden hengen haastatteluja. Haastattelijoita oli jokaisessa haastattelussa mukana yksi tai kaksi.

Haastattelut äänitettiin ja niistä tehtiin laajat nauhapöytäkirjat². Haastattelujen kokonaiskesto³ vaihteli 1,5 tunnin ja lähes kolmen tunnin välillä. Nauhoitusten kesto⁴ vaihteli tunnista lähes kahteen tuntiin.

Haastatteluvastaukset analysoitiin käyttämällä teemoittelua. Se on laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä, jossa ollaan kiinnostuneita siitä, *mitä* haastateltavat eri aiheista sanovat. Mitä he harrastavat? Mitä he sanovat kokemuksistaan muiden tuottamien palvelujen käytöstä? Mitä he toivovat asuinpaikkakunnaltaan kulttuuri- ja vapaa-ajan harrastusten suhteen? Kyse on aineiston sisällönanalyysin sellaisesta muodosta, jossa aineistoa ryhmitellään tutkimusongelman kannalta keskeisten aiheiden eli teemojen mukaisesti. Vaikka tutkimuskysymykset ohjasivat analyysissä teemojen muodostumista, niihin vaikuttivat myös se, mitkä asiat ja aiheet toistuivat usein nuorten vastauksissa.

---

1 Haastattelut pyrittiin toteuttamaan ensisijaisesti 3–5 hengen ryhmähaastatteluina. Jotta haastattelut pysyisivät mahdollisimman rentoina ja keskustelu vapaamuotoisena, ryhmät koottiin henkilöistä, jotka tuntevat toisensa entuudestaan. Kaikkiin ryhmiin ei tästä johtuen kuitenkaan ollut mahdollista löytää vähintään kolmea henkilöä, minkä vuoksi aineistossa on mukana myös kahden ja yhden hengen haastatteluja. Haastateltavien määrät per haastattelu: 4 henkilöä (H1), 3 henkilöä (H3–H5 ja H7–H8), 2 henkilöä (H2, H6 ja H10), 1 henkilö (H9).

2 Laajalla nauhapöytäkirjalla tarkoitetaan sanatarikkaa litteraatiota kevyempää äänitteen purkua tekstimuotoon. Laajassa nauhapöytäkirjassa kerrotaan litteraation tapaan, kuka sanoo ja mitä sanoo, mutta sanottua kuitenkin tiivistäen ja kaikki ylimääräiset asiaan liittymättömät puheet karsien. Nauhapöytäkirjoissa on kuitenkin mukana myös tarkkoja sitaatteja sellaisista kohdista, jotka ovat vaikuttaneet nauhapöytäkirjan tekijälle erityisen olennaisilta.

3 Haastattelun kokonaiskesto lasketaan haastattelutilanteen alusta loppuun eli siitä, kun haastattelu on sovittu alkavaksi aina siihen, kun haastateltavat poistuvat haastattelupaikalta. Se sisältää itse haastatteluosuuden lisäksi kahvien tarjoamisen, tutkimuksesta ja haastattelun kulusta kertomisen, tietosuoja-asioiden läpikäynnin sekä suostumuslomakkeiden ja esitietolomakkeiden täytön.

4 Nauhoitus sisältää vain itse haastatteluosuuden.

Tutkittavien taustatiedot⁵

Haastateltavat olivat iältään 15–22-vuotiaita⁶ selvän enemmistön ollessa alle 18-vuotiaita. Suurin osa haastateltavista oli tyttöjä/naisia. Yhtä työnhakijaa lukuun ottamatta kaikki haastateltavat olivat pääasialliselta elämäntilanteeltaan koululaisia/opiskelijoita. Koulutustaso vaihteli peruskoulusta korkeakouluun selvän enemmistön ollessa toisen asteen opiskelijoita/opiskelleita. Syntyperäisten jyvaskyläläisten osuus haastateltavista oli suuri verrattuna muualta Suomesta muuttaneisiin. Lähes kaikkien haastateltavien vanhemmat olivat pääasialliselta elämäntilanteeltaan työssäkäyviä. Haastateltavat asuivat kahdeksalla eri asuinalueella Jyväskylässä (Huhtasuo, Jyskä, kantakaupunki, Keljo, Keltinmäki-Myllyjärvi, Kortepohja, Kuokkala ja Palokka). Lähes puolet haastateltavista asui kantakaupungin alueella, muutoin asuinaluejakauma oli melko tasainen. Lisäksi mukana oli muutama haastateltava Jyväskylän lähikunnista (yksi Multialta ja kaksi Muuramesta). Hekin käyvät koulua Jyväskylässä.

-
- 5 Ks. myös liitteenä olevat taulukot tutkittavien taustatiedoista (liite 1, taulukot 1–6). Huom. taulukon 5 ja 6 luvut eivät täsmää haastateltavien kokonaislukumäärään siksi, että osa haastateltavista valitsi useamman vaihtoehdon esitietolomakkeelta koskemaan vanhempiensa/huoltajiensa elämäntilannetta tai omaa asuinalueitaan.
  - 6 Tutkimussuunnitelmassa ikärajaus oli 15–20 vuotta, mutta kun rekrytoinnin aikana myös hieman tätä vanhemmat henkilöt osoittivat kiinnostusta tutkimukseen osallistumiseen, päätettiin rekrytointia laajentaa myös heihin, sillä 1–2 vuoden ikäylityksellä ei nähty olevan suurta vaikutusta tutkimuksen tuloksiin.

Tutkimuksen tulokset

Tässä osiossa esitellään tutkimuksen tuloksia seuraavien teemojen mukaisesti eriteltyinä:

- Omat vapaa-ajan (kulttuuri)harrastukset
- Osallistuminen vapaa-ajan (kulttuuri)toiminnan järjestämiseen
- Jyväskylän kulttuuripalvelut: käyttö ja tuntemus
- Jyväskylän kulttuuripalvelut: tyytyväisyys ja kehittämistoiveet

Omat vapaa-ajan harrastukset

H7/N19: Jokaisella nuorella pitäis olla se yks niitten juttu, mitä ne tekee, et jotenkin semmonen paikka, mis tuntuu et ite on hyvä siinä ja ite tykkää siitä.

Tässä osiossa käsitellään sitä, mitä haastatellut nuoret (tästä eteenpäin ”nuoret”) vastasivat, kun heiltä kysyttiin, mitä he harrastavat tai tekevät vapaa-ajallaan. Ensinnäkin voidaan todeta, että nuoret ovat aktiivisia vapaa-ajan harrastajia. Kaikilla on useampi kuin yksi vapaa-ajan harrastus, jota harrastetaan vähintään viikoittain. Harrastukset vaihtelevat aina hengailusta ja erilaisesta ulko- ja sisäliikunnasta tietokonepeleihin, elokuvaan ja käsitöihin. Liikunnan harrastaminen on haastateltujen keskuudessa hyvin yleistä. Vastauksissa eniten toistuvia liikuntalajeja olivat lenkkeily, kävely ja ulkoilu, sekä laskettelu ja kuntosali.

Lähes kaikilla haastatelluista on myös kulttuuri- ja taideharrastuksia. Yleisimmin aktiiviharrastaminen liittyy tavalla tai toisella musiikkiin. Suuri osa soittaa viikoittain jotain instrumenttia. Haastatteluissa mainittiin seuraavat soittimet: kitara, ukulele, piano, rummut ja basso. Lisäksi esille nousivat muutaman kerran laulaminen ja musiikin tuottaminen eli DJ-toiminta. Musiikkia myös kuunnellaan suoratoiston ja keikoilla käynnin muodossa aktiivisesti. Toinen varsinkin tyttöjen ja nuorten naisten keskuudessa suosittu aktiiviharrastus on tanssi. Tanssia alalajeineen harrastetaan laaja-alaisesti. Monet, useimmiten tytöt ja nuoret naiset, harrastavat paljon myös käsitöitä. Viisi haastatelluista harrasti aktiivisesti teatteria.

Osaa haastatelluista nuorista voidaan nimittää ”fiilisharrastajiksi”: he harrastavat aktiivisesti vapaa-ajallaan, mutta harrastuksen kohteet vaihtelevat sen mukaan, mitä huvittaa tehdä tai mihin on aikaa. Ajan puute koetaan useimmiten asiaksi, joka estää harrastamisen, jopa sellaiset, joita nuoret ovat aiemmissa elämänvaiheissa harrastaneet aktiivisesti. Varsinkin ohjatuissa harrastuksissa aikataulut voivat olla liian tiukkoja ja toiminta suorituskeskeistä; monta harjoitusta viikossa tuntuu usean vastaajan mielestä työltä. Moni toisen asteen tai korkea-asteen opiskelija mainitsi, että koulu vie nykyisin niin paljon aikaa, ettei enää samalla tavalla ehdi harrastaa ja osa aiemmista harrastuksista on saattanut jäädä pois.

H4/N11: Aina ei kerkeä aikataulutettuihin harrastuksiin, kun opiskelut ja työt venyy. Tosi monet harjoitukset viikossa ovat vähän sama asia kuin kävisi töissä. Jos sää jätät niitä välistä, ni sieltä tulee huutoa, mut jos sä jätät koulun välistä, niin koulusta tulee huutoa, ni sit tuntuu et moni ihminen kuka ei tee sitä sit ammatikseen joutuu valitsemaan sen koulun, koska se on se mistä se ihminen saa rahaa.

H9/N24: Ohjatuissa harrastuksissa on mukavinta yhteisöllisyys, ja siitä porukasta voi tulla perheenomainen. Harrastin pitkään voimistelua, mutta se ei tuntunut yhteisölliseltä toiminnalta, eikä siellä ollut omaa kontrollia siihen, mitä tehdään. En tykkääkään nykyään harrastaa sellaisia asioita, missä yhdellä henkilöllä on päätäntävalta siitä, mitä tehdään. Myös kilpailuhenkisyys vie minua pois päin nykyisin harrastuksista. Yksin harrastaessa saa

itse olla kontrollissa. --- Ohjatuissa lajeissa pitäisikin enemmän varmistaa, että osallistujilla on hyvä filis, pikemminkin kuin kiinnittää huomiota vain suorittamiseen ja virheisiin. --- Kilpailullisten lajien parissa huomio kiinnittyy vain heihin, jotka ovat parhaita lajeissa, eikä huomioida esimerkiksi ryhmän toimintaa, kuten kiusaamista.

Kuten jo viitattu, nuorilla on sekä ohjattuja että omaehtoisia ja itseenäisiä vapaa-ajan harrastuksia. Ohjatussa harrastamisessa nuoria motivoi esimerkiksi se, että saa asiantuntevaa ohjausta asiaan, jota tykkää tehdä ja jossa haluaa kehittyä. Ohjatusta harrastamisesta nuoret pitävät myös siksi, että ohjaus ja aikataulut sitouttavat tekemään asioita. Myös niihin liittyvä yhteisöllinen aspekti nousee vastauksessa positiivisena puolena usein esille.

H3/N9: Tykkään siitä, ettei kaikki vastuu ole itsellä, et sanotaan ”nyt tehkää näin ja näin” ja mä oon silleen, et tää on varmaan hyvä tälleen ja tää toimii. Jos en harrastais tanssia niin oisin varmaan jossain muussa ohjatussa harrastuksessa, mutta laskettelu on myös hyvää vastapainoa, kun saa ite päättää enemmän. --- Niin, ja onhan tanssissakin se, että kotonakin voi improta. Et se on kiva, ettei tarvi olla pelkästään siellä tanssisalissa ja opettajan johdolla tehdä kaikkee.

Omaehtoisessa harrastamisessa puolestaan motivoi vapaus. Pääasiassa omaehtoisesti harrastavat vastaajat nostivat hyvänä puolena esiin sen, että voi mennä ”oman flown ja fiiliksen mukaan” ja vaihdella harrastuksia matalalla kynnyksellä. Jos ohjattuun harrastukseen liittyy motivoivana tekijänä tietynasteiset suorituspainot ja ulkoinen arvioiminen, niin vastapainoksi omaehtoisesta harrastamisesta halutaan juuri sitä, että saa tehdä asioita ilman tiukkoja aikatauluja, suorituspaineita ja ulkopuolista kommentointia.

H3/N7: On kiva olla tanssitunneilla, että tehään koreografioita ja muita tekniikkajuttuja silleen, että on kerrottu, miten se tehään ja mä teen sen, mut sit on kiva, jos mä vaikka laulan kotona yksin, niin sitten on kiva, että ei oo ketään kuuntelemassa ja voi vaan olla silleen, että ei oo tavallaan mitään sellasia, ei niinku tuu mitään paineita, että pitäis olla täydellinen tai silleen.

H4/N10: Lapsena ohjausta ehkä kaipasi enemmän. Aikuisena ei oikein aikaa ja tarkat aikataulut on kovin virallisia. Omalla ajalla voi tehdä milloin haluaa ja mitä haluaa, en oikein kaipaa ohjausta.

Osa nuorista kertoo ohjatun tai ”ammattimaisen” harrastamisen huonoksi puoleksi sen, että joutuu ottamaan vastaan välillä kovaakin arvostelua. Ohjeita, rajoituksia ja sääntöjä voi olla niin paljon, että niiden noudattaminen tuntuu tukalalta.

H1/N3: Kävin nuorempana puoli vuotta rumputunneilla, mutta se tappoi pariksi vuodeksi kiinnostuksen musiikkiin kokonaan. Kaavat ja läksyt ja tiukat ohjeet olivat rajoittavia. Itse opettelu on parempi itselle, kun saa tehdä justinsa sitä mitä haluaa. Esim. Piano ja kitara on täysin opeteltu itse you-tuben kautta.

H7/N19: Ohjatut harrastukset ovat toimineet muuten ihan hyvin, mutta niiden haittapuolena on sovitut aikataulut, eli ei saa itse vaikuttaa milloin harrastaa.

Muutamat nostavat esiin myös sen, että kilpailuhenkisissä harrastusryhmissä jotkut nuorista sysätään liian helposti syrjään. Esimerkiksi harrastusyhteisön sisäinen kilpailu ja jäsenten keskinäinen vertailu voi ahdistaa nuoria. Kaksi vastaajista myös sanoi, että ohjattujen harrastusten kallis hinta on estänyt heitä osallistumista harrastuksiin, joihin olisivat halunneet osallistua.

Omaehtoisessa harrastamisessa ei odotettavasti nähdä kovin paljoa huonoja puolia. Muutamat tosin sanoivat, että asiat jäävät helposti tekemättä, kun ne ovat omalla vastuulla ja motivaatiota harrastamiseen voi olla vaikea toisinaan löytää.

H5/N14: Itsenäiseen harrastamiseen tarvitsee motivaation, mutta tanssissa on muita ihmisiä ja siitä on maksanut, niin on melkein pakko käydä siellä.

Kuten jo viitattu, suosittuja ohjattuja taide- ja kulttuuriharrastuksia haastatelluilla nuorilla ovat tanssi ja teatteri. Suosittuja omaehtoisia taide- ja kulttuuriharrastuksia puolestaan laulu, musiikin kuuntelu ja soittaminen, elokuvien katsominen ja käsityöt.

Harrastusten henkilökohtainen merkitys ja hyvinvointivaikutukset

Tätä osiota varten nuorilta kysyttiin muiden muassa seuraavat kysymykset:

- Kuinka tärkeää tämän asian tekeminen sinulle on? Kuinka usein teet sitä?
- Syitä miksi harrastaa ja mitä harrastus antaa itselle?
- Minkälainen fiilis ja olo harrastuksista tulee?

Kuten jo aiemminkin viitattu, saatujen vastausten perusteella, nuorissa oli mahdollista erotella toisistaan kaksi ryhmää: niin sanotut ”fiilisharrastajat” ja ”ammattimaiset” harrastajat. Ensin mainitut ovat heitä, jotka harrastavat esimerkiksi kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä asioita satunnaisesti silloin, kun siihen on aikaa ja halua. Heille harrastukset ovat tärkeitä sekä tuovat iloa ja tyydytystä, mutta niihin ei liity pakkoa tai vahvaa velvollisuuden tunnetta ja sitoutumista. Fiilisharrastuksissa vuorottelevat monesti ”passiivisuus” ja ”aktiivisuus”. Yhtäältä tykätään asioista, jotka eivät vaadi ponnistelua ja jotka ovat enemmänkin seuraamista, kuten TV:n katselu tai musiikin kuuntelu. Toisaalta taas halutaan toimia ja tehdä asioita, kuten esimerkiksi soittaa instrumenttia tai piirtää.

H6/N16: Pitkäaikaisin harrastus on tv-sarjojen katsominen, oon katsonut niitä 11-vuotiaasta asti sillein järjestelmällisesti. Se on mitä mä voin tehdä paljon, joka päivä, kun se on helppo juttu ja nautin siitä. Mua ei haittais, jos en vois tehdä mitään muuta. --- TV-sarjojen katsominen on tosi passiivista, ja se löhöäminen on hirveän tylsää. Mut toisaalta mä tykkään luoda, olla luova. Ja sit se olis piirtäminen tai musiikin tekeminen, ne tuo mulle semmoista erilaista merkityksellisyyttä. Mutta en mä jaksa hirveän kauan piirtää, en haluas kuitenkaan pelkästään piirtää.

Ammattimaiset harrastajat taas ovat niitä, joilla suurin osa vapaa-ajasta menee yleensä yhden intensiivisesti harrastettavan asian harrastamiseen. Kyseinen harrastus on yleensä ohjattua toimintaa. Hyvänä esimerkkinä

ovat tanssia harrastavat tytöt ja nuoret naiset. He ovat harrastaneet tanssia pitkään ja siitä on muodostunut osa nuoren identiteettiä tai elämäntapaa, kuten monet heistä sitä kuvaavat. Harrastusta kohtaan on tulevaisuuden suunnitelmia, jotka voivat koskea omaa kehittymistä tai jopa menestymistä harrastuksen parissa niin, että siitä voisi tehdä itselleen ammatin.

H3/N9: Tanssia oon harrastanu niin kauan, että on vaikea kuvitella elämää ilman sitä. Siihen on tottunut ja se on iso osa elämää, se vie eniten aikaa kaikista harrastuksista.

H5/N15: Mitä muuta tekisi, jos ei tanssisi? En mä osaa tehdä enää mitään muuta. Tanssi on tärkeää, se tuntuu samalta kuin menisi kouluun tai töihin. Käyn ikään kuin siellä pitäisi käydä, koska en tiedä mitä muuta tekisi, mutta kyllä tykkään siitä ja sen takia jaksan käydä. Se on muovautunut osaksi elämää ja sitä on vaikea irrottaa enää. Tanssissa sosiaalisuus ja se, että se on ohjattua, on melkein tärkeintä. Voisi se olla varmaan muutakin kuin tanssia, jos siinä olisi vain se sama ympäristö, ilmapiiri ja rakenne. Sinne mennään, opettaja kertoo mitä tehdään, ja voi olla kavereiden kanssa. Jos en jaksaisi tanssin takia lähteä, niin kaverit ovat siellä kuitenkin.

H8/N23: --- ku on niin kasvanu siihen lajiin kiinni, ku mäki 4-vuotiaana alotin, niin siitä on tullu elämäntapa.

Ammattimaisia harrastajia on niin kulttuurin ja taiteen kuin liikunnan harrastajissa. Melko tyypillistä haastateltavien keskuudessa on se, että on yksi ammattimainen aktiiviharrastus ja useampia fiilisharrastuksia. Tällöin fiilisharrastukset ovat samansuuntaisia kuin aktiiviharrastus eli liikunnan ammattimainen harrastaja harrastaa sitä eri tavoin myös ”fiilispohjalta”. Taiteen ja kulttuurin aktiiviharrastaja puolestaan harrastaa niitä satunnaisemmin ja vapaammin muulla vapaa-ajallaan. Ei kuitenkaan ole tavatonta, että ammattimaisissa ja fiilispohjaisissa harrastuksissa kulttuuri- ja liikuntaharrastukset vuorottelevat.

H8/N23: Aikaa menee eniten ratsastukseen, mutta teen muita juttuja paljon useemmin. (Ratsastus)treeneissä menee monta tuntia ja siellä on paljon muu-

takin puuhattavaa, mut sit näitä muita juttuja, vaikka isoshommia ja säbä-pelien kattomista niin teen useemmin, mut niissä ei sit mee niin paljon aikaa.

H5/N13: Jos tanssia ei olisi, en tietäisi, mitä vapaa-ajalla tekisin. Kyllä varmaan talvisin laskettelisin enemmän, mutta jos tanssin lopettaisi niin vapaa-aika tuntuisi tyhjältä.

Miksi nuoret harrastavat vapaa-ajallaan niitä asioita, joita harrastavat? Yli muiden nousevat sosiaaliset ja omaan hyvinvointiin liittyvät syyt. Monet harrastavat tiettyä harrastusta, koska kaverit harrastavat niitä tai niiden kautta saadaan uusia kavereita ja syntyy sosiaalisia suhteita. Muutama myös vastasi, että harrastamalla esimerkiksi tanssia tai instrumentin soittoa haluaa tuoda hyvää mieltä muille. Jotkut myös sanoivat, että haluavat harrastustensa kautta vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin.

H1/N4: Peleissä oon tavannut monta kaveria netin ja pelien kautta, se on ollut tärkeää.

H8/N22: Se on mukavaa ajanvietettä ja sit on kiva oppia uusia juttuja ja näyttää just perheelle esimerkiks, että mitä on oppinu ja sitte voi yhdessä vaikka jouluna, ku lauletaan joulupukille niin soittaa pianoo siinä mukana niin se on tosi mukavaa.

H1/N1: Suurin syy, että laulan on se, että saan jonkun hymyilemään. Viimeaikoina on ollut paljon rankkuutta ja surua, laulu voi sitten auttaa hymyilemään ja se on mulle tärkeää, jos saa edes yhdelle ihmiselle hymyn.

H5/N13: En ole miettinyt lopettamista, mutta olen miettinyt mitä tapahtuisi, jos lopettaisin. Niin suuri osa kavereista on tanssista. Kuinka moni pitäisi yhteyttä, jos ei enää kävisi tunneilla? Olisi ikävää nähdä muut toisaalla tanssimassa, kun itse olisi lopettanut.

Omaan itseän liittyvät syyt harrastamiselle kiinnittyvät tavalla tai toisella nuoren omaan hyvinvointiin. Harrastuksilla tavoitellaan mielen ja ruumiin hyvinvointia. Ne ovat keino rentoutua ja vähentää esimerkiksi koulun aiheuttamaa stressiä. Osalle ne ovatkin eräänlainen pakokeino

kiireisestä todellisuudesta rauhallisuuteen. Ne myös auttavat käsittelemään vaikeita asioita ja niihin liittyviä tunteita.

H10/N25: Harrastukset tuovat vaihtelua ja energiaa arkeen, jos esimerkiksi koulussa on raskasta. Liikunnassa saa keskittyä täysillä suoritukseen ja teatterissa saa nauraa kovaa.

H8/N21: Teatterissa, miks alotin, ku mä olin sitä ennen harrastanu tanssia ja siinä on siis mua on tarinat kiehtonu aina, niin sitte mä mietin, että vois vaan hypätä jonkun kenkiin ja olla samaan aikaan oma itsensä, mut samaan aikaan joku toinen. Niin teatterihan on just sitä.

H9/N24: Seurakunnan toiminta tuntuu perheenomaiselta hyvällä tavalla. Seurakunnan toimipaikka toimii rauhallisena tilana vastoin ulkomaailman hälinää. Se porukka tuntuu kuin kaveriporukalta, joka on vain sopinut tapaamisen aina samaan aikaan. Siellä on paljon erilaisia ihmisiä ja heidän kanssaan voi puhua asioista.

H4/N10: Taide (maalaaminen, piirtäminen) tuo mielenrauhaa, se on hetki rauhoittua. Musiikin kuuntelu ja tämmöinen antaa käsitellä omia tunteita.

Yksilölliset syyt harrastaa vapaa-ajalla liittyvät myös itsensä kehittämiseen ja oman persoonan käsittelemiseen. Hieman alle puolet nuorista nosti esiin sen, että harrastukset antavat mahdollisuuden oppia uutta, kehittää itseään ja harjoittaa omaa luovuuttaan itseä kiinnostavissa ja omilta vahvuuksilta tuntuissa asioissa. Erityisesti tällaiset näkemykset korostuivat omaehtoisesti harrastavien nuorten vastauksissa, mutta myös ohjattuun kulttuuri- ja taidetoimintaan osallistuvat nostivat tämän puolen esille.

H7/N19: Teatterissa voi tuoda omaa persoonallisuuttaan hyvin esille.

H10/N26: Erilaiset harrastukset antavat eri asioita, kuten musiikki ja liikunta. Musiikki ja kirjottaminen on irtiotto arjesta, eikä silloin tarvitse ajatella kouluhommia vaan voi olla luova. Urheilussa myös pitää keskittyä vain suoritukseen, mikä on mukavaa.

Kysyimme nuorilta myös sitä, millaisia fiiliksiä, tunteita ja oloja harrastukset herättävät. Tällä halusimme päästä tarkemmin kiinni vapaa-ajan harrastusten hyvinvointivaikutuksiin. Enin osa vastauksista liittyi positiivisiin tunne- ja oloseurauksiin. Harrastamisen jälkeen nuoret kertoivat kokevansa onnistumisen tunnetta ja iloa siitä, että on kehittynyt ja ylittänyt itsensä. Monet liikuntaa harrastavat sanoivat siitä tulevan tunteen, että huolehtinut itsestään. Ja, kuten jo viitattua, harrastukset tuovat nuorille hyvää mieltä ja mielenrauhaa. Myös adjektiiveja rentoutunut, virkistynyt, pirteä, vapautunut ja itsevarma käytettiin kuvaamaan harrastuksen jälkeisiä fiiliksiä. Ohjatussa harrastamisessa positiivisia tuntemuksia herätti se, kun saa muilta ryhmäläisiltä tai valmentajilta ja ohjaajilta positiivista palautetta.

H3/N9: Fyysisesti väsynyt pääasiassa, mutta henkisesti tulee hyvä fiilis ja ehkä semmoinen filis, että sai taas jotain eteenpäin ja jotain työstettyä ja silleen, et on silleen tyytyväinen itteensä. --- Tai eihän sitä (kehitystä) yhdessä tunnissa yleensä huomaa, mut mä yritän aina ajatella, että jokainen on askel eteenpäin ja jokainen tunti on jotain kehitystä.

H8/N22: Rentoutunu filis, mut välillä isokoulutukseen mennessä ei millään jaksais lähteä tai nousta, mutta sitten kuitenkin sen jälkeen aina miettii, et jes, hyvä, ja sitten ei haluis lähtee pois taas.

H8/N21: --- ne kaverit siellä (teatterissa) ja se ihana työryhmä, minkä kanssa tehään sitä näytelmää niin tuo semmosen ihanan ilontunteen. --- Teatteri tuo mulle sellasen vapauttavan fiiliksen.

H7/N19: Maalaamisesta tulee rauhallinen ja rento olo, jossa voi keskittyä vain hetkeen ja se tuo iloa ja rauhaa siihen päivään.

H4/N11: Kun harrastaa liikuntaa, se auttaa myös opiskelua. Kun keho voi hyvin, aivot voi hyvin. Kehon ja mielen yhteys on tärkeää hyvinvoinnissa ja jaksamisessa.

H5/N13: Jos on huono päivä, niin saattaa tulla huono filis, mutta kyllä seuraavana päivänä onnistuu paremmin. Sitten on ylpeä itsestään. Tanssitun-

neilla muut kannustaa. --- Minusta on hyvä, että annetaan suoraa palautetta, koska siitä tulee ylpeyden tunne. Tulee hyvä fiilis, kun opettajakin on nähnyt onnistumisen. Kun tanssitaan jotain koreografiaa ja tanssijat kannustavat, niin tulee itsevarma olo.

Aina harrastaminen ei kuitenkaan tuota positiivisia tuntemuksia, vaan saattaa välillä jopa huonontaa fiilistä. Näin on silloin, jos harrastamisen jälkeen on jäänyt tunne, ettei osaa tai ei kehity. Muutamat nostivat fiiliksen huonontajana esiin myös sen, että omaan harrastukseen liittyy liikaa ulkonäköön tai kehoon liittyviä paineita (esim. tanssi). Tanssia harrastavat kertoivat, että heidän harrastukseensa ikään kuin myös kuuluvat huonot fiilikset sekä hyvien ja huonojen tuntemusten vuorottelu.

H5/N15: Tanssi ei ole aina ollut hyvä juttu minulle, oli monta vuotta, kun aioin lopettaa. Oli paljon tanssia ja painetta kehittyä, ja tanssin ja liikunnan ilo katosivat. Huono opettaja vaikutti siihen paljon, ja vaikka hän oli vain yhdessä lajissa, se vei ilon muustakin tanssista. Itsekräätisyys nousee tanssissa todella herkästi, etenkin jos opettaja lisää sitä.

H3/N7: Mutta mä oon usein tavallaan tosi armoton itselleni, että harvoin itse nään, että mitä mä osaan, että en huomaa sitä, että mä osaan jonkun jutun hyvin vaikka osaisinkin. Siksi on usein semmonen fiilis, että mä oon huono ja mä en osaa, et sekin saattaa olla tosi uuvuttavaa, mut sitten, jos on ollu vaikka läpimenoja esitystä varten, niin on tosi ihanaa olla siellä ja se tunnelma, mikä siellä on ja niinku tällanen. Et se vaihtelee niinku tosi paljon, että millanen fiilis siitä tulee ja joskus tuntuu, että on tosi hyvä fiilis ja joskus vaan niinku menee kotiin ja suunnilleen itkee itsensä uneen, ku tuntuu, että on menny niin huonosti.

Osa ohjattuun harrastuksiin osallistuvista nuorista heittää tässä yhteydessä pallon järjestäjille. Heidän tulisi nuorten mukaan riittävän herkkiä sille, mitä fiiliksiä toiminta nuorissa herättää. Harrastamisen pitäisi nuorten mukaan aina tapahtua ilon kautta.

H3/N8: Jos nuorelle tulee enemmän huono olo kuin mitä pitäis olla, niin pitäis mun mielestä miettiä, että mikä on menny pieleen siinä harrastuk-

sen suunnitteluvaiheessa kehittymismahdollisuuksissa ja ryhmissä, kun sen pitäis kuitenkin olla sellasta harrastusta ja vapaaehtosta itsensä kehittämistä.

H3/N8: Niin kyl se on koko ajan semmosta vertailua, et siellä niinku sinut määritellään tanssijana sen perusteella, että minkä painonen sä oot. Koko ajan vähän niinku tuppaa olee tämmöstä. Vaikka me eletään tämmösessä yhteiskunnassa, et muka ollaan kehopositiivisia ja kaikki on muka täydellisiä, mut silti ihan jokapäiväisessä elämässä joutuu kokemaan semmosta painetta, mitä joku ulkopuolinen tekijä niinku tuo. Silleen sit, ku on sosiaalinen media, niin sieltäkin se leviää. Mut se on ihan eri asia kokea sitä omassa arjessa kun, että se on jossain ruudulla. Se on vaikee asia. --- Se saattaa olla joku semmonen struktuurinen asia, että se on siellä lajin sisällä...

Harrastukset – niin ohjatut kuin omaehtoisetkin – tukevat ja vahvistavat nuorten hyvinvointia rentouttaen, palauttaen, virkistäen, kehittäen ja onnistumisen tunteita antaen. Ohjatussa harrastamisessa positiiviset tunteet eivät kuitenkaan ole itsestäänselvyys, koska järjestävä taho ja harrastusryhmä luovat paineita. Erityisesti kova osaamiseen, kehittämiseen, kehoon ja ulkonäköön liittyvä palaute jättää negatiivisen jäljen. Vastauksista päätellen vapaa-ajan harrastusten hyvinvointivaikutuksille onkin olennaista harrastusryhmän hyvä henki ja iloinen ilmapiiri sekä se, että toiminta on riittävässä määrin vapaata ja omaehtoista. Haastatteluun osallistuvat nuoret ovat toistaiseksi selvinneet paineista varsin hyvin, koska positiiviset puolet kompensoivat niitä, mutta he kertovat myös esimerkkejä harrastusten lopettamisesta.

Mikä saa nuoren aloittamaan harrastamisen tai lopettamaan sen?

Kavereiden, vanhempien ja opettajien innostamisella on keskeinen sija nuorten harrastusten aloittamisessa. Ohjatuissa ryhmissä paljon ja aktiivisesti harrastavista moni on aloittanut harrastuksen sitä kautta, että joku vanhemmista on huomannut lapsena hänen taidot tai kiinnostuksen johonkin asiaan ja ehdottanut harrastuksen aloittamista tai yksinkertaisesti ilmoittanut tämän harrastukseen. Osa nuorista on innostunut

harrastuksestaan, kun oma vanhempi on harrastanut samaa lajia. Myös koulussa näytettävillä esimerkeillä ja koulun kautta tulevalle informaatiolla on sijansa harrastusten pariin innostamisessa. Toisinaan sekin, että kaverit harrastavat jotain, ovat saaneet nuoret hakeutumaan itsenäisesti näihin samoihin harrastuksiin ilman näkyvää innostamista.

H10/N25: Minua vain alkoi alun perin kiinnostamaan kamppailulajit, joskin lähipiirissä on myös kamppailulajien harrastajia.

H6/N17: Aloitin League of Legendsin [videopeli] varmaan sen takia, että mun sisko pelasi sitä ja ajattelin että se oli tosi cool ja halusin hengata sen kanssa. --- Virkkaaminen oli sillein, että sitä opetettiin koulussa ja se oli tavallaan kivaa, ja myöhemmin näin jonkun virkkaavan luentosalissa ja ajattelin, että mäkin voisin.

H5/N13: Puhuttiin äidin kanssa juuri siitä, ettei hän tarkoittanut sitä, että tanssia olisi joka päivä, kun laitto minut tanssitunneille. Pienenä tein kotona kärrynpyöriä ja sellaista, ja tanssiopistolla olevan kaverin äiti ehdotti minua tulemaan kaverin seuraksi. Sitten tunteja vain kertyi lisää ja lisää ja tanssista tuli tavoitteellisempaa. --- Jos laji on aivan uusi, uskallan kokeilla paremmin, jos saisin kaverin mukaan.

Usein harrastuksen aloittamiseen liittyy enemmän tai vähemmän sattumanvaraisuutta: Jossain suosikki TV-sarjassa tai kirjassa joku hahmoista harrastaa jotain kiinnostavaa ja se innostaa nuorta aloittamaan. Joidenkin kohdalla some-mainoksissa on tullut vastaan kiinnostavalta vaikuttava harrastus. Osa nuorista on myös törmännyt harrastusmuodon esitelyyn kaupungilla hengatessaan. Muutamat nuorista ajattelevat myös, että aika ajoin jonkin uuden harrastuksen aloittaminen virkistää ja uusi harrastus voidaan valita melko sattumanvaraisestikin tai mielivaltaisesti tältä pohjalta.

H8/N21: Hyvin monet harrastukset omasta ilmoituksesta vanhemmille, että haluaisin harrastaa tätä tai tätä.

H4/N11: Elämän eri mutkista erilaisia harrastuksia, en ole ajatellut, että aloitan tämän vaan se on vain tullut vastaan.

Vaikka suurin osa nuorista ajatteleekin harrastustaan nimenomaan tämän hetken elämään kuuluvana harrastamisena, niin mukana on myös muutama nuori, jotka katsovat kauemmas tulevaisuuteen. He ovat pyrkineet aloittamaan ja jatkamaan harrastustaan silmällä pitäen sitä, mitä haluaisivat tehdä ammatikseen tulevaisuudessa. Tästä puhuivat niin liikuntaa ja eräilyä kuin taiteita harrastavat nuoret.

Kuten myöhemmin nostamme esille, vanhempien tuella, innostamisella ja kannustamisella on suuri merkitys nuorten harrastuksille. Vanhemmilla ja heihin liittyvillä taustatekijöillä on merkityksensä myös nuorten harrastusten aloittamiseen, mutta yhteys ei kuitenkaan ole aina suora tai itsestään selvä. Jos nuoren vanhemmat harrastavat taidetta ja kulttuuria, on hän, kuten jo aiemmin sanottu, vastausten ja taustatietolomakkeiden perusteella muita alttiimpi hakeutumaan tai ajautumaan kulttuuri- ja taideharrastusten pariin, mutta ihan säännöksi ei tuota yhteyttä voi haastattelujen perusteella kutsua. Yhden teatteria harrastavan nuoren vanhemmat eivät hänen mukaansa ole itse kiinnostuneita taiteesta, vaikka todella myötämielisesti ja tukien hänen harrastukseensa ovatkin suhtautuneet. Toisaalta taas erään mopoilua harrastavan nuoren vanhemmat ovat hyvinkin kulttuuriorientoituneita. Liikuntaa harrastavien nuorten kohdalla tällaista yhteyttä ei näyttäisi olevan, vaan sitä harrastetaan vanhempien mieltymyksistä riippumatta. Asuinalueella ei näyttäisi olevan asialle juurikaan merkitystä.

Kysyimme myös sitä, mikä saa nuoren lopettamaan vapaa-ajan harrastuksen. Ne, jotka kuvailivat harrastusta suureksi intohimoksi ja harrastivat jotain ohjatusti, pohtivat monisanaisimmin lopettamisesta ja sen syitä ja vaikutuksia. Ohjattujen harrastusten lopettamisen yleisin syy oli ongelma ohjauksessa tai ryhmähengessä: Ohjaaja tai valmentaja oli vaihtunut ja taso heikentynyt tai sitten uusi henkilö ei ollut yhtä miellyttävä kuin aiempi. Muutamat mainitsivat syyksi senkin, että ohjaajan tai valmentajan tyyli kommentoida harrastajien suorituksia ei ollut heidän mielestään sopivaa. Osa myös sanoi, että korona-ajan etäopetuksen taso oli niin heikko, että he lopettivat harrastuksensa. Eniten edellisen kaltaisia vastaksia oli aktiivisesti tai ammattimaisesti tanssia ja liikuntaa harrastavilla.

H3/N8: Mutta kyllä --- meillä tulee se siltä opettajalta suoraan. Huomautetaan loman jälkeen, jos on vaikka syönyt liikaa. Se on ihan kauheeta. Sieltä on monta tyttöä lähtenyt itkien pois ja just, kun se tulee sieltä ylempältä taholta ja siltä, kuka on siinä auktoriteettiasemassa niin kyllä se silleen leviää kuin joku semmonen tauti siellä.

Muutamat ammattimaisesti harrastavat kertoivat kokemuksistaan huonosta ilmapiiristä tai vähäisistä ja etäisistä kontakteista harrastusryhmässä. Kaksi vastaajaa kertoi myös suoranaisesta kiusaamisesta tai pilkan-teosta harrastusryhmissä. Jotkut olivat lopettaneet harrastuksen oltuaan ainoa oman sukupuolen tai seksuaalisen suuntauksen edustaja ryhmässä ja koettuaan tilanteen jollain tavalla vaivaavaksi. Eräs haastateltavista kuvaili aiempaa ohjatun harrastuksen yhteisöään toksiseksi ja painos-tavaksi.

H3/N8: Se balettiyhteisö ei ehkä ole se kaikista mukavin. Tai se voi olla sellainen tosi painostava ja toksinen paikka... että sen takia mä myös pari vuotta sitten lopetin sen harrastuksen.

Paineiden kasvu ja ilon katoaminen harrastamisesta ovat toiseksi suurin syy harrastuksen lopettamiselle tai lopettamisen pohtimiselle ohjatuissa harrastuksissa. Erityisesti tämä näkyy liikunnassa tai taidelajeissa, kuten tanssissa tai voimistelussa, joihin selkeästi liittyy ruumillisuutta, kehitymisvaatimuksia ja kilpailullisuutta. Usein myös edelläkin mainittu ohjaamisen tapa liittyy tällaisten negatiivisten tuntemusten kehittymiseen. Monet ammattimaisesti harrastavista ja harrastuksen lopettaneista sanovat, että liian kaavamaisesti tai tiukasti ohjatut tunnit ja liiallinen määrä kotitehtäviä tappoivat innostuksen harrastukseen. Osalle esimerkiksi musiikkia harrastavia taas opetuksen liiallinen teoreettisuus johti siihen, että harrastus muuttui omatoimiseksi. Vastaajat kuvailevat tällaisia tapauksia muiden muassa siten, että ”on liikaa harjoituksia ja kehityspaineita, ja se kadotti tekemisen ilon”; ”harrastus kävi hermoille”; ”harrastus on muuttunut pakonomaiseksi ja tylsäksi, eikä sitä saa harrastaa enää vain hovin vuoksi”. Muutamat sanovat, että harrastuksen kasvanut vaatavuustaso on saanut aikaan sen, että se on alkanut muistuttaa liiaksi koulunkäyntiä, jolloin raja vapaa-ajan vapaaehtoi-

sen tekemisen ja arjen pakollisen tekemisen välillä muuttuu häilyväksi ja aikaa suorittamisesta palautumiselle ei ole.

H9/N24: Harrastin pitkään voimistelua, mutta se ei tuntunut yhteisölliseltä toiminnalta, eikä siellä ollut omaa kontrollia siihen, mitä tehdään. En tykkääkään nykyään harrastaa sellaisia asioita, missä yhdellä henkilöllä on päätäntävalta siitä, mitä tehdään. Myös kilpailuhenkisyys vie minua pois-päin nykyisin harrastuksista. --- Ohjatuissa lajeissa pitäisikin enemmän varmistaa, että osallistujilla on hyvä fiilis, pikemminkin kuin kiinnittää huomiota vain suorittamiseen ja virheisiin. --- Kilpailullisten lajien parissa huomio kiinnittyy vain heihin, jotka ovat parhaita lajissa, eikä huomioida esimerkiksi ryhmän toimintaa, kuten kiusaamista.

Myös ajalliset, sosiaaliset ja taloudelliset resurssit näkyivät monen harrastuksen lopettaneen tai sitä vaihtaneen nuoren vastauksissa. Eri-tyisesti koulukiireet ja se, että niiden vuoksi aikaa ei jää harrastuksille, voivat aiheuttaa harrastamisen lopettamista. Muutamat vastaajat sanoivat, että lukioon siirtyminen ja sitä seurannut koulunkäynnin tehos-tuminen, oli syy rakkaan harrastuksen lopettamiseen. Koulunkäynnin vaikutus näkyy varsinkin ohjattujen harrastusten kohdalla, mutta myös omatoimisista harrastuksista on toisinaan jouduttu ajankäyttömahdollisuuksien vähetessä luopumaan. Kuten jo alussa totesimme, kaikilla nuorilla on useampia harrastuksia. Toisinaan myös harrastusten kasautumi-nen johtaa siihen, että joutuu ajankäytöllisistä ja jaksamiseen liittyvistä syistä luopumaan osasta, vaikka niistä pitäisikin. Muutamien kohdalla se, että vanhemmat tai tuttavat eivät voi kyyditä harrastukseen, on johtanut harrastuksen lopettamiseen. Näin vastanneet muutamat nuoret asuvat huonojen julkisten kulkuyhteyksien varrella ja harrastukseen on pitkä matka. Kaksi vastaajista mainitsi harrastusten hinnan nousun johtaneen siihen, että rahat siihen eivät riitä.

H3/N9: No ehkä lähinnä ajanpuute, haluaisi enemmän vapaa-aikaa ja helpotusta. Mutta sitten, kun on ollut viikkoja, ettei ole tunteja niin sit olen päätenyt tekemään ei yhtään mitään, mistä oon aatellu, että ehkä ihan hyvä kuitenkin, että sitä vapaa-aikaa on se tietty määrä. Sit jos sitä oiskin enem-män niin ahistas, että mitä sitä sitten tekis.

Ohjaaja tai valmentaja ei ole ainoa taho, jolta tulee sellaisia paineita harrastamiseen, että nuori päättää lopettaa sen. Myös vanhempien kasamat paineet ja asettamat odotukset sekä nuoren pettymys itseensä tai tunne huonosta pärjäämisestä johtavat harrastuksen lopettamiseen. Itsekritiikkiä ilmenee yhtälailla harrastuksen aloitusvaiheessa, kun hyppää uuteen ja jo jonkin verran edistyneeseen ryhmään, sekä harrastuksen jatkuessa, jos nuori kokee, ettei ole kehittynyt samaa tahtia muiden kanssa. Kaksi urheilua harrastavaa nuorta kertoi myös, että heidän lopettamisensa johtui loukkaantumisesta harrastuksen parissa.

H8/N23: Vanhemmilta tuli myös paljon paineita harrastamiseen, koska veli pärjäsi tosi hyvin. Tämä vei omaa motivaatiota.

Aina lopettamiseen ei liity erityistä syytä. Muutamat nuoresta sanoivat, että harrastus vain loppui iän karttumisen ja mielenkiinnon vaihtumisten myötä. Eräs videopelien pelaamista paljon harrastanut muun muassa sanoi, että lopetti sen vuoksi, koska ”niiden pelaaminen ei tuntunut enää samalta kuin lapsena”. Muutamat nuorista sanoivat, että harrastuksesta oli alussa vääränlainen kuva. Kun totuus harrastamisen myös paljastui, loppui mielenkiinto siihen. Kuten edellä on jo todettu, kavereiden mukanaololle on merkitystä monen nuoren osallistumismotivaatiolle. Niinpä kavereiden lopetettua jonkun harrastuksen, myös muuttamat vastaajista kertoivat lopettaneensa sen, koska harrastukseen liittynyt merkityksellinen sosiaalinen kontakti kuihtui.

Harrastukset – erityisesti omatoimiset – saattavat vaihdella ajan myötä paljonkin. Jotkut niistä jäävät pois hetkeksi, mutta alkavat uudestaan myöhemmin. Osa nuorista myös keventää harrastuksia lopettamisen sijaan eli harrastaa niitä hieman aiempaa vähemmän tai ei niin tosissaan. Joissain tällaisista tapauksista lopettaminen on tarkoittanut vain ohjatun harrastuksen loppumista. Jäljelle on kuitenkin jäänyt halu jatkaa omatoimisemmin ja vapaammin saman harrastuksen parissa. Näissä ”keventämistapauksissa” taustalla ovat vaikuttaneet koulukiireet ja -paineet. Osa ”ammattimaisesti” harrastavia taas valikoi ryhmiä, joissa harrastaa, riippuen niiden ohjaajista.

H5/N15: Kun olen oikeasti vakavissani harkinnut lopettamista, olen ajatellut, että tanssiin vain kuuluu mennä, kuin sieltä ei voisi lähteä pois. Lopet-

taminenkaan ei kuitenkaan tuntunut hyvältä, koska en löytänyt korvaavaa harrastusta enkä tiennyt mistä sitä etsiä. En halunnut jäädä kotiin. Nyt en käy yhdenkään ikävän opettajan tunnilla, kaikki ympäristöt ovat mukavia ja sellaisia, joissa voi vaan olla ja nauttia tanssista.

Kaiken kaikkiaan muilla harrastukseen osallistuvilla – olivatpa he ohjaajia, harrastusryhmäläisiä, vanhempia tai kavereita – on hyvin suuri merkitys sille, mikä on nuoren motivaatio harrastaa ylipäätään tai jatkaa valittua harrastusta. Myös harrastustoiminnan liiallinen vaativuus ja kovat paineet johtavat ilmeisen usein joko harrastuksen lopettamiseen, ryhmän vaihtamiseen tai harrastuksen omatoimistumiseen. Ammattimaiseen, ohjattuun harrastamiseen saa nuorten mukaan liittyä suorittamista ja paineita, mutta sopivassa määrin. Taustatekijöillä, kuten vanhempien koulutuksella, nuorten sukupuolella, opiskelijastatuksella tai asuinpaikkakunnalla ei ole haastattelujen perusteella harrastuksen jatkamiseen tai lopettamiseen suurta vaikutusta. Vastausten perusteella näyttää vahvasti siltä, että harrastustoiminnan hyvä ja turvallinen ilmapiiri sekä ohjaus, jossa nuorten ajankäyttömahdollisuuksien, kehittymisinnostuksen ja osaamisen taso huomioidaan riittävästi, ovat avainasemassa kaikkien vastaajien harrastusmotivaation säilymisessä.

Harrastukset ja kaverisuhteet

Lähes kaikki haastateltavat sanovat, että ovat saaneet harrastuksistaan uusia kavereita tai ainakin tuttuja. Yhtä lukuun ottamatta kaikki ohjatuissa ryhmäharrastuksissa käyvät vastasivat näin. Eniten uusia kavereita oli tullut heille, jotka olivat harrastaneet pitkään, ja joiden harrastuksiin kuului vuorovaikutus. Myös se, että harrastusryhmiin tuli tasaisin väliajoin uusia jäseniä, edesauttoi uusien kavereiden saantia. Suurin osa nuorista oli mennyt näihin harrastuksiin ilman, että ovat tunteneet harrastusryhmästä ketään. Ainoastaan ne, jotka kaverit olivat houkutelleet harrastukseen, tunsivat jonkun etukäteen harrastusyhteisöstä. Näin ollen voi hyvinkin sanoa, että vapaa-ajan harrastukset tuovat nuoria yhteen yli tavanomaisten tai muuten (esim. somen, koulun tai asuinalueen kautta) muodostuvien kaveripiirien. Osa kertoo ensin tutustu-

neensa harrastuksessa ja kun myöhemmin on päädytty samaan kouluun, niin kavereus on syventynyt ystävyudeksi.

H10/N25: Ei harrastuskaverit ole pelkästään harrastuskavereita. Mulla on ainakin, mitä nyt nuorisovaltuustossa on ollut, niin on tullut tosi hyviä kavereita ja vielä senkin jälkeen, jos joku on jo lopettanut, niin ollaan kavereita.

Eroja oli vastauksissa sitä koskien, halutaanko kavereiden kanssa hengata myös muutoin vapaa-ajalla vai rajoittuuko yhdessäolo pelkästään harrastuksen pariin. Erityisesti ammattimaisesti harrastavilla kaverei- tai tuttavuusuhde rajoittui useimmiten harrastukseen, koska harrastuskertoja on monia kertoja viikossa. Muulla vähäisellä vapaa-ajalla ollaan muiden ystävien ja kavereiden kanssa. Myös ”yhdistelmäkokemuksia” oli monilla eli joistain harrastuksista tulee hyviä kavereita ja ystäviä, joita nähdään myös harrastuksen ulkopuolella, kun taas toisista heitä ei ole tullut, vaikka harrastus sinänsä on luonteeltaan sosiaalinen.

H5/N15: Kun tanssitunti on joka viikko samaan aikaan, ystävyys on helppo järjestää, kun näemme automaattisesti joka viikko eikä sen eteen tarvitse nähdä paljoa vaivaa.

H10/N26: Teatterissa, siellä aika hyvin pystyy tutustumaan niihin ihmisiin, että kyllä sitten siellä harrastuksissa tulee aina vaihdeltua kuulumisia, että ei olla vaan aina hiljaa silloin, kun ei tapahdu mitään. Kyllä sieltäkin sitten aina välillä joku löytyy niinku tai on nytkin löytynyt tota yks semmonen kaverei. Sitten potkunyrkkeilystä on tullut useampiakin kavereita, kun on siinä monta vuotta ollut, niin on ihan semmosia, joita nään niin usein kuin mahdollista.

Sosiaalisiksi itsensä määrittelevät nuoret kertovat saavansa uusia tuttavuuksia ja kavereita harrastusten kautta helposti. He ovat poikkeuksetta niitä, jotka harrastavat ryhmissä.

H1/N1: Olen tosi sosiaalinen ihminen ja onnistun löytämään kaikkialta uusia ihmisiä.

Uusien kavereiden saaminen ryhmäharrastuksissa ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys. Tekijöitä, joiden ryhmissä harrastavat nuoret kuvaavat vaikuttavan heikentävästi kaverisuhteiden muodostumiseen harrastuksissa, ovat esimerkiksi pieni ryhmä, harrastuksen epäsäännöllisyys, harrastajien eri ikäisyys ja kiusaaminen. Osa myös tietoisesti ”etäännyttää itsensä” eli kokee, ettei tarvitse uusia kavereita ja haluaa sen sijaan keskittyä itse harrastukseen.

Myös harrastustoiminnan ja siihen kuuluvien treenien ”ammattimaisuus” vaikuttaa asiaan. Tutustuminen ja kaverisuhteiden muodostaminen on vastausten perusteella helpompaa niille, joiden harrastuskoontumisissa on itse treenin lisäksi aikaa jutella muille ja viettää aikaa muiden kanssa, eikä harrastustoiminta ole ennen kaikkea suorittamista tai kilpailuhenkistä itsensä kehittämistä. Erityisesti vuorovaikutukselliset harrastusmuodot (esim. teatteri ja partio) tukevat tämäntyyppisten olosuhteiden kehittymistä.

H1/N2: Partiossa on aika yleinen, että siellä tutustuu tosi paljon ihmisiin, etenkin isoilla leireillä. Melkein joka leirillä tutustuu ihmisiin mutta niitä ei enää koskaan nähdä sen jälkeen, kun asuvat yleensä todella kaukana. Jonkin verran kuitenkin jutellaan etänä.

Kaikki eivät ole saaneet harrastuksesta uusia kavereita. Useimmiten näin vastaavat pelkästään yksilöllisesti harrastavat (esim. piirtely, lukeminen, pianonsoitto, kuntosali, elokuvien katselu) nuoret. Monet mainitsevat myös koronan katkaiseen ryhmäharrastukset ja sitä kautta uusien kontaktien saamisen. Koronan aikana aloitetut tai vahvistuneet yksilölliset harrastukset ovat monilla jatkuneet myös rajoitusvaiheiden jälkeen. Yksilölliseen tekemiseen painottuvissa harrastuksissakin on kuitenkin poikkeuksensa. Esimerkiksi ratsastusta ja kitaransoittoa harrastavat nuoret kertoivat saaneensa harrastustunneilta uusia kavereita.

Aikuisten merkitys harrastamiselle

Kuten jo edellä on useaan otteeseen viitattu, vanhemmilla on melko keskeinen merkitys nuorten harrastuksille ja harrastusmotivaatiolle.

Aiheelle erikseen omistetusta haastatteluosiossa pyrimme selvittämään sitä, mikä merkitys vanhemmillasi tai muilla aikuisilla on harrastamiselle? Ovatko nuoren vanhemmat ohjanneet/kannustaneet nuorta sellaisten harrastusten pariin, joita he itse harrastavat? Olisiko harrastaminen mahdollista ilman aikuisten apua ja tukea?

Vanhempien merkitys voidaan tiivistää neljään K:hon: kustannukset, kyyditykset, kannustaminen ja kiinnostus. Ennen kaikkea vanhempien merkitys harrastamiselle on nuorten mielestä taloudellinen. Vanhemmat maksavat harrastuksiin liittyvät osallistumis- ja muut maksut sekä hankivat tarvittavat varusteet, kuten vaatteet, instrumentit ja pelivälineet. Monet nuoret ohjatuissa harrastuksissa harrastavat sanovatkin, että ilman vanhempia harrastaminen olisi mahdotonta juuri taloudellisista syistä. Mitä ”ammattimaisemmin” nuori harrastaa, sitä riippuvaisempi hän vanhempien taloudellisesta tuesta harrastuskustannusten vuoksi on. Osa nuorista sanoi, ettei olisi tullut mieleenkään aloittaa harrastusta ilman vanhempien tukea. Moni myös sanoi potevansa huonoa omaatuntoa, jos eivät käy maksetussa harrastuksessa niin sanotusti koko rahan edestä. Muutamien, jo lähes kaksikymppisten nuorten kohdalla taloudelliset asiat on jaettu niin, että vanhempien tuki kattaa osan harrastuskustannuksista (esim. välineet ja harrastusmaksut) ja nuori itse maksaa osan (esim. kilpailumaksut ja matkakulut kilpareissuilla). Yksilöharrastuksissa on tyyppillisempää, että nuori itse maksaa kaiken. Esimerkiksi pelikonsoli ja pelit ostetaan itse hankituilla rahoilla.

H10/N26: Kyyditykset, kustannukset ja kannustaminen on aikuisten rooli harrastamisessa. En mä ilman niitä pystyis harrastaa mitään mun tärkeimmistä harrastuksista, kun ne maksaa aika paljon... ne soittimet sekä sit ne osallistumis- ja ohjausmaksut.

Vanhempien taloudellinen panostus ei aina tarkoita pelkästään positiivisia asioita harrastamiselle. Eräs haastateltava nosti esiin, että vanhemmat kyllä tukivat taloudellisesti ohjatussa harrastuksessa, mutta eivät kertoneet, millaisia vaihtoehtoja olisi. Nuori olisi halunnut harrastaa muutakin ja olisi kaivannut tietoa eri harrastusvaihtoehtoista vanhemmiltaan. Toisinaan vanhempien taloudellinen merkitys on näkynyt mahdollistamisen sijaan myös harrastuksesta pidättäytymisenä tai oman tahdon vastaisten valintojen tekemisenä.

H6/N16: Olisin halunnut myös harrastaa jääkiekkoa koko lapsuuden ajan, mutta äiti ei suostunut, kun se oli niin kallista.

Ohjatun toimintaan osallistuvat nuoret korostivat myös vanhempien merkitystä kyydeissä ja kuljetuksissa. Toisinaan harrastukset tapahtuvat paikoissa, joihin ei helposti pääse julkisilla tai niiden käyttäminen ei aikataulusyistä ole mahdollista. Vanhempien kyydit kuitenkin harvoin ovat ehdottoman tärkeitä harrastamiselle. Vain yksi nuorista kertoi harrastuksensa päättyneen, kun hänellä ei ollut enää kyytiä harrastukseen.

Nuorten vastausten mukaan vanhemmat kannustavat heitä harrastuksiinsa monin eri tavoin. Tyypillisintä on se, että keskustellaan nuoren kanssa harrastuksista ja autetaan löytämään niitä tai etsitään yhdessä ratkaisuja harrastamiseen liittyviin haasteisiin (esim. motivaatio-ongelmat). Liikunnassa vanhemmat myös usein osallistuvat aktiivisesti harrastustoimintaan ja sen ylläpitämiseen: liittyvät harrastuksia ylläpitävien yhdistysten jäseniksi, osallistuvat yhteisöjen talkoisiin ja käyvät seuraamassa nuorten treenejä ja kilpailuja. Merkittävää eroa ei vastausten perusteella ole yksilö- ja yhteisöharrastusten välillä, mutta hieman näkyvämpää ja monisanaisempaa nuorten puhe vanhempien kannustuksesta oli ohjattuun ja yhteisöllisempään harrastamiseen liittyen. Mitä ”ammattimaisempaa” harrastaminen on, sitä tärkeämpää vanhempien kannustus näyttäisi nuorille olevan.

H9/N24: Äitini haluaa aina, että jostain harrastuksestani voisi tulla tulevaisuudessa työ. --- isäni on aina yrittänyt saada minua harrastamaan jotain urheilullista.

H7/N18: Silloin kun mietin omia harrastusmahdollisuuksiani, esimerkiksi palloilulajeja, niin sitten kun pohdimme partiota, niin äiti sanoi, että ”tuohan kuulostaa hyvältä”. Aloitin sen myötä partion ja olen pitänyt siitä.

Kannustus kulkee käsi kädessä kiinnostuksen kanssa. Kiinnostus tarkoittaa sekä vanhempien kiinnostusta harrastusta kohtaan että nuoren oman kiinnostuksen herättelyä johonkin harrastukseen. Kuten jo aiemmin viittasimme, vanhemmilla on erityisen tärkeä merkitys harrastuksen alkuvaiheessa tai harrastusvaihtoehtoja etsittäessä. Moni nuori onkin

päätynyt harrastukseensa vanhemman esimerkin tai ehdotuksen kautta. Muutamassa tapauksessa kyse oli myös vanhemman nykyisestä tai entisestä harrastuksesta tai ammatista. He olivat taiteita ja kulttuuria harrastavia nuoria.

Muutama nuori mainitsi vanhemman intomielisen kiinnostuksen johonkin harrastukseen johtaneen jopa pakottamisen kaltaiseen kannustukseen. Nuoren haluttiin välttämättä osallistuvan juuri tiettyyn harrastukseen. Nuoret kokivat tämän pääsääntöisesti negatiivisena, eikä ”pakotettu harrastus” kestänyt kauaa. Aina sitä ei kuitenkaan koettu pelkääntään negatiivisena asiana, ainakaan nykyhetken perspektiivistä tarkasteltuna: kun harrastuksessa nyttemmin viihdyttiin ja siinä oltiin hyviä, niin vanhempien taannoisia vaatimuksia ja itsepintaisuutta pidettiin hyvinä asioina. Kaksi nuorista kertoi, että toinen vanhemmista haluaisi lapselleen toisen harrastuksen kuin toinen ja molemmat olivat aktiivisia ”kannustuksessaan”. Vanhempien erilaiset agendat ilmenivät muutaman nuoren kohdalla myös niin, että toinen vanhemmista kannustaa aktiivisesti ja toista ei nuoren mukaan kiinnosta juuri juuri lainkaan, mitä nuori harrastaa. Muutaman nuoren kohdalla vanhempien kiinnostus ja kannustus liittyy myös yhteiseen harrastamiseen. Nuoret harrastavat tai ovat harrastaneet vanhempiensa kanssa muiden muassa mökkeilyä, laskettelua, pakohuonepelejä, metsäretkiä, podcasteja, keilailua ja ulkoilua.

H7/N20: Varsinkin lasten ensimmäiset harrastukset tuntuvat tulevan vanhempien kautta, mutta tämä ei saisi jatkua liian pitkälle, koska nuoren pitäisi jo itse saada päättää omista harrastuksistaan.

H1/N3: Vanhemmat on aina kannustaneet joukkuelajeihin, ja itse sai väitellä itselleen omat harrastukset.

Vaikka vanhempien sosiaalinen, ekonominen, kulttuurinen tai harrastustausta on vaikuttanut yllättävän vähän – varsinkin yksilöllisesti harrastavien ja vähän vanhempien – nuorten harrastuksiin, on vanhemmilla toimijoina tärkeä merkitys nuorten harrastusten materiaalisessa ja henkisessä mahdollistamisessa. Tärkeimmäksi nuoret kokevat taloudellisen tuen ja auttamisen harrastuksiin pääsyssä, mutta varsinkin harrastuksen alussa ja sen kriisivaiheissa, vanhempien kiinnostuksella ja kannustuksella on tärkeä merkitys.

Harrastushaaveet

Kysyimme nuorilta, onko jotain, mitä he haluaisivat tällä hetkellä harrastaa, mutta eivät syystä tai toisesta voi. Halusimme lisäksi tietää, miksi se ei ole mahdollista. Useimmat nuoret vastasivat, ettei uusien harrastuksen aloittamiselle tai kokeilemiselle ole erityistä estettä. Mahdollisten uusien harrastusten lista on pitkä. Suurin osa niistä liittyy liikuntaan tai urheiluun, mutta myös esimerkiksi kädentaitoihin ja eläimiin liittyviä harrastuksia mainitaan vastauksissa. Lähes kaikki nuoret olivat kuitenkin varsin tyytyväisiä tämänhetkiseen harrastustilanteeseensa, eivätkä varsinaisesti kaivanneet mitään uusia harrastuksia.

Monet varsinkin ”ammattimaisesti” harrastavista ja toisen asteen koulutuksessa olevista epäilivät, että ajanpuute saattaisi hyvinkin estää uuden harrastuksen aloittamisen. Myös rahan ja esimerkiksi välineistön puute otettiin joissain vastauksissa esille. Näin oli erityisesti jo itsenäistyneiden, omillaan asuvien korkeakouluopiskelijoiden kohdalla. Vanhempien sosiaalisella tai koulutustaustalla, asuinpaikkakunnalla tai nuoren omalla koulutuksella ei yleisesti ollut kovin näkyvää vaikutusta nuorten vastauksiin tässä yhteydessä.

H1/N3: Matkustelisin koko ajan, jos olisi rahaa ja jos olisin täysi-ikäinen. Ja kokeilisin uusia soittimia. Teen tällä hetkellä kaikkea, mutta vähän budjettiversiona.

H1/N4: Striimaaminen ja YouTube-videoiden tekeminen voisi olla kivaa, mutta laitteisto ja uskallus puuttuu.

Uusia harrastuksia estävien tai rajoittavien tekijöiden lista on myös pitkä. Siihen mahtuu niin allergioita kuin harrastusten vaarallisuutta, mutta toistuvimmin nousevat esiin viitseliäisyys tai motivaation puute, uskallus, ikä (pelko siitä, että on liian vanha/nuori aloittamaan jotain tiettyä, mitä haluaisi), omien taitojen riittämättömyys ja muu itsekriittikki, sekä kynnyks aloittaa uusi harrastus yksin. Eräs kamppailulajeja sekä amerikkalaista jalkapalloa harrastamaan haluava sanoi pelkäävänsä sitä, että olisi ainoa tyttö ryhmässä. Edellisiä voi pitää niin sanotusti yksilöllisinä tai sisäisinä, nuoren omista itsepohdinnoista kumpuavina estävinä tekijöinä.

Ulkoisina, harrastusten tarjoajiin tai ympäristöön liittyvinä tekijöinä mainitaan muiden muassa se, että ei ole omalle ikäryhmälle sopivia ryhmiä tai kursseja tarjolla tai että sopivat kurssit ovat aina täynnä. Muutamille nuorille ei ole riittävästi matalan kynnyksen kokeilumahdollisuuksia tarjolla, vaan harrastukset on ainakin markkinoitu siten, että ne ovat sitovia ja vaativat pitkän ajan panostusta. Muutama myös mainitsee, ettei ole saanut harrastushaaveisiinsa tukea vanhemmilta eri syistä.

H1/N2: Itsekin tekisin videoita, jos oma ääni ei kuulostaisi omaan korvaan niin pahalta.

H6/N17: Haluaisin hirveästi tehdä puutöitä, jostain 8-vuotiaasta asti. Haluaisin vain kaikki päivät vasaroida. Ja äiti oli sillein, että kaikki tykkää siitä muttei kaikki voi tehdä sitä, ja olin vaan että okei. --- Haluaisin harrastaa myös monta erilaista liikuntaa, mutta tuntuu että olen jotenkin vähän myöhässä. Moni on harrastanut tosi pienestä asti liikuntaa, ja sitten jos menisi sinne itse niin se on semmoista mummojen uimajumppaa tai jotain muuta. Ajattelin 12-vuotiaana, että olen liian vanha menemään harrastamaan balettia, joka on aivan älytön ajatus. --- Tuntuu, että se on joku statusasia, että mitä harrastat ja miten hyvä oot siinä. Jos nyt menisi johonkin lajiin, niin se olisi että mua kiinnostaa tää, mutta mä oon siinä tosi huono. Tulisi semmoinen olo, että mulla on tosi huono status. En ehkä kehtais. [Haastattelija: Edes johonkin aloittelijoiden ryhmään?] Se on kato kaikkein nolointa, kun ne on aloittelijoita.

Jos uusia harrastushaaveita tarkastellaan taide- ja kulttuuriharrastusten näkökulmasta, niin ensinnäkin voi sanoa, että nuoret puhuvat niistä vähän. Näyttäisikin siltä, että liikunta on kulttuuria suositumpaa tässä mielessä. Toisaalta asiaa voi selittää sekin, että taide- ja kulttuuriharrastuksiin ollaan tyytyväisiä tai että ne vievät niin paljon aikaa, ettei uusille harrastuksille tai niistä haaveilemiselle ole tarvetta. Seuraavaksi selvitämme tarkemmin kulttuuri- ja taideharrastuksia ja niiden merkitystä nuorten vapaa-ajalla.

Taide- ja kulttuuriharrastukset

Jo aiemmista tutkimuksista lasten ja nuorten parissa on käynyt selväksi, että kulttuuri- ja taideharrastusten välinen raja muihin harrastuksiin on häilyvä. Eräs partiota, ratsastusta, pianonsoittoa, metsästystä ja eräilyä sekä isosena toimimista harrastava nuori vastasi osuvasti, kun häneltä kysyttiin kulttuurin ja taiteen harrastamisesta, että

H9/N24: Mitkä kaikki lasketaan kulttuuri ja taideharrastuksiksi? Eikö kaikki ole...? Jotenkin toi on mulle käsitteenä epäselvä. Kun mä katoin tätä haastattelupyyntöä ja sitten yritin kysellä yhtä mun kaveria mukaan ja sanoin sille, että jotain kulttuuritoiminnasta kysellään, niin sit se oli sillein, että ”emmä tee mitään kulttuuritoimintaa”. No sit mä aloin miettimään, että mitä ees on kulttuuri. No taide nyt siinä mielessä ymmärrettävä, mutta mikä niinkö erityisesti kulttuuria on muussa harrastamisessa?”

Mikä nuorten mielestä tekee harrastuksesta taide- ja/tai kulttuuriharrastuksen ja millaisia mielikuvia heillä ylipäättään on taide- ja kulttuuriharrastuksista? Nuoret luettelivat asioita, kuten esiintyminen, taiteellisuus, luovuus, ilmaisu, elämyksellisyys, esteettisyys, kuvallisuus, musiikki, ja näytteleminen. Yleisimmin nuoret yhdistävät taide- ja kulttuuriharrastuksiin musiikin muodossa jos toisessa. Taiteen – väljästi määriteltynä – uskotaan kiinnostavan kaikenikäisiä. Monet haastatelluista nuorista esimerkiksi suunnittelivat aloittavansa jonkun taideharrastuksen aikuisiällä tai vähän vanhempana, koska sen voi aloittaa myöhemmällä iällä kuin urheilun. Osaa ”korkeakulttuurisista” taiteista kuitenkin vierokuttiin tai ainakin epäiltiin, koska hinnat ovat korkeita ja nuoret pitivät pääsääntöisesti itseään melko vähävaraisina. Korkeakulttuuriseksi taide- muodoksi mainittiin muun muassa teatteri. Hyvin yleistä oli, että näin taiteisiin suhtautuivat nuoret, joilla ei tällä hetkellä ollut omien sanojensa mukaan varsinaista taiteellista harrastusta.

Nuorilla oli erilaisia käsityksiä muista taiteista harrastavista nuorista. Yleisesti taiteen ja kulttuurin harrastajista ajateltiin heidän olevan sivistyneitä ja pukeutuvan jollain tavalla poikkeavasti. Eräs nuorista totesi, että ”Marimekko korreloi usein sen kanssa, ja että pukeutuu värikkäästi. Ja oma Instagram-profiili on usein semmoinen värikäs. Näin ainakin

oman ikäisillä”. Teatterissa käyviä tai teatteria harrastavia nuoria pidettiin luovina ja dramaattisinkin. Kuvataiteilijoista puhuttiin ”värikkäinä persoonina”. Taidemuseossa kävijöiden ajateltiin olevan yläluokkaisia tai boheemeja ja enemmänkin taiteesta kiinnostuneita, kun taas museoista laajemmassa mielessä ajateltiin, että niissä voi käydä kuka vaan. Tanssia ja voimistelua harrastavista nuorista eräs niitä harrastava sanoi, että ”ihmiset siellä käyttäytyy sillein, että ne käyttää niiden valtaa tosi paljon ja pyrkii olemaan paremmassa sosiaalisessa asemassa. Se on ehkä vähän toksinen kulttuuri.” Heidän pohtiessaan, miksi taidetta ja kulttuuria harrastetaan tai mitä se antaa ihmiselle, niin muiden muassa seuraavanlaisia asioita nousi esille:

H8/N23: Kaikkihan on yksilöitä, että ei voi kaikkea olettaa, mutta mun ystävät, jotka harrastaa niin ne on tosi sitoutuneita siihen ja omistautuneita sille, koska taiteeseen on helppo päästä purkamaan itseään. Huomaan sen ihmisistä, että ne todellakin tykkää siitä, vaikka piirtämisestä tai kirjottamisesta.

H7/N18: Jotenkin kun ajattelee sellaisia ihmisiä, ketkä niin kun tykkää tällaisesta luovasta ilmaisusta, ne on hyviä niin kun uskaltaa esiintyä ja esittää ja näyttää itseänsä ja omaa persoonansa sen kautta, mitä ne tekee niin kuin vaikka kuvataiteen, teatterin tai musiikin kautta.

Toisaalta taas muutamilla nuorilla oli melko klassisen karrikoitu käsitys perinteisistä taiteenaloista ja niiden harrastajista.

H4/N12: Mulla on kaksi sellaista stereotyyppistä käsitystä. Et on sellaset pilvee polttavat hipsterit, jotka on jossain Väkkarissa juomassa viiniä ja sit ne käy just teatterissa... sellaisissa... mikä tää on just tää Huoneteatteri, vähän sellasissa urbaaneissa paikoissa ja sit käy museoissa ja just keskustele taiteista. Ja sit on se toinen ääripää, semmoset supersivistyneet vanhemmat ihmiset, jotka käy kaupunginteattereissa ja baleteissa.... sellaset kokoomusnaiset.

Lähestulkoon kaikki haastatellut nuoret harrastavat taidetta ja kulttuuria jossain muodossa vapaa-ajallaan. Siinäkin tapauksessa, että kult-

tuuri- ja taideharrastukset rajataan opetus- ja kulttuuriministeriön taide- ja kulttuuriperintöalaluokituksen mukaan, haastateltujen nuorten voi sanoa harrastavan kulttuuria monipuolisesti. Suosituimpia yksilöllisesti vapaa-ajalla harrastettavia asioita ovat elokuvat ja tv-/suoratoistopalvelusarjat, videopelit, musiikin kuuntelu ja konserteissa käynti, kirjojen lukeminen, kirjoittaminen, piirtäminen, museoissa käynti, käsityöt ja vaatteet/muoti. Kuten edellä jo viitattiin, nuoret pohtivat monen harrastuksen kohdalla, voiko niitä sanoa kulttuuriksi tai taiteeksi. Esimerkiksi videopelejä ei monikaan itse nostanut esiin taide- tai kulttuuriharrastuksena, vaikka niistä muutoin puhuttiin monessa haastattelussa. Jos haastattelijat eivät johdattelleet nuoria, niin taide- ja kulttuuriharrastuksina pääasiassa mainittiin juuri perinteisiä taiteen aloja (esim. musiikki, tanssi ja teatteri). Elokuvien katseluakaan eivät kaikki osanneet ilman johdattelua yhdistää taiteisiin ja kulttuuriin. Toisaalta taas harrastuksia, joista muutamat nuoret puhuivat taide- ja kulttuuriharrastusten yhteydessä, olivat voimistelu ja akrobatia (”se on niin kaunista”) sekä prototoiminta (”se on sellaista pohdintaa, että voisko sanoa taiteeksi?”). Tyypillistä oli, että taidetta ja kulttuuria itsekseen harrastavat nuoret harrastivat sitä monessa muodossa ilman, että välttämättä ajattelivat niiden olevan taidetta:

H4/N10: Kulttuurihan on ihan kaikkea.

H6/N16&17: TV-sarjat on kulttuuria ja taidetta, jokainen jakso on taideteos: siinä on kuvaa, musiikkia, näyttelyä. --- [Pohdittiin onko kuntosali kulttuuri- tai taideharrastus]. Kaikki... en keksi mitään harrastusta, mikä ei ole. Virkkaus. Siitä tulee taidetta. Se on samalla tavalla taidetta kuin maalaus. Ja sit kuntosali... se treenaat siellä sun hienoja lihaksia, mitkä on esteettisesti taidetta. Teet itsestäs veistoksen [naurua]. Kirjat, videopelit, bikenikuvat naisista... nekin on taidetta.

H8/N23: [Mikä tekee teatterista, pianonsoitosta ja baletista kulttuuria/taidetta?] Elämys ja se, että se on esitysmuodossa ja muut ihmiset menee katsomaan. Se luo sitä kulttuuria. Ja onhan se taidetta, niinku musiikkia ja just tollasta näyttelyä ja tollasta. Mun mielestä se kyllä sisältyy taiteeseenkin.

*H4/N11: Itsekin käyn välillä museossa ja piirrän läppäriellä sarjaku-
via, mutta en sanoisi itseäni taiteelliseksi. Jokainen ihminen on taiteellinen
omalla tavallaan ja sitten se taide-sana on aika laaja käsite.*

Ohjatussakaan toiminnassa enemmän harrastavilla nuorilla käsitys kulttuuri- ja taideharrastuksista ei ole kovin tarkkaan rajattu. Taide ja kulttuuri on heillekin melkein pä kaikkea. Tai toisin päin: he näkevät melkein kaikessa harrastamisessa taiteellisuutta ja kulttuuria. Esimerkiksi liikunnan ja kulttuurin välinen raja on useimmille hyvin häilyvä. Näin on varsinkin tanssia harrastavien kohdalla.

*H3/N9: Ehkä alun perin se (tanssi) oli urheilu ja lähti liikkumisen halusta,
mutta ehkä vanhempana on tajunnu sen, että siinä on se kulttuuripuoli ja
ilmasupuoli, mutta ehkä mä koen silleen, et se on liikuntaa, joka on mulle
kiva tapa liikkua. Se on urheilua, joka on kivaa. Yhdistyy ne molemmat
siinä, ilmasu ja urheilu.*

*H3/N8: Ehkä mulle on hakattu päähän et se (tanssi) on taidelaji, erityi-
sesti baletti, mutta ehkä mä nyt nään sen semmosena esteettisenä urheiluna
tai semmonen vähän niinku vois verrata johonkin voimisteluun, että kyllä
se nykyään on enemmän urheilua, et saa ne askeleet päivässä tai miten sen
sanois, saa niinku sykkeen nostettua. Et kyl se nykyään on enemmän urhei-
lua, varsinkin kun harrastaa myös muuta kulttuurijuttua, niin nään teatte-
rin ja maalaamisen ehkä selvempänä ja konkreettisempänä taiteen muotona,
kun sitten tota ehkä tanssin. Tietenkin se on, ei se vie siitä yhtään pois sitä
taiteellisuutta, mutta ehkä se itelle on enemmän vaan urheilua.*

Nuorilta kysyttiin myös sitä, mitä sellaista taiteen ja kulttuurin muotoa he haluaisivat harrastaa, jota eivät ole vielä harrastaneet. Vas-
taukset olivat monenkirjavia, mutta useamman kerran niissä toistui laulu ja musiikki eri muodoissaan, teatteri tai muu esiintyminen (toivot-
tiin osaksi koulupäivää esimerkiksi draamakurssien muodossa), kirjalli-
suus ja kirjoittaminen. Taiteen kovan ytimen ulkopuolelle sijoittuvista
luovista harrastuksista mainittiin muiden muassa kirjojen tai musiikin
arvioiminen, matkakirjallisuuden tekeminen, podcastit ja uusien kie-
lien opiskelu.

Yhteen vetäen voidaan sanoa, että mitään selkeitä jatkolinjoja taiteen ja kulttuurin harrastamisessa tai niitä koskevissa mielikuvissa ei ollut tyttöjen ja poikien välillä. Myöskään mitkään muut taustatekijät (esimerkiksi asuinpaikka tai kouluaste) eivät näytelleet merkittävää roolia vastausten suuntautumisen suhteen. Mitään merkittäviä eroja intensiivisyydessä, määrässä tai kiinnostuksessa ei ollut myöskään ammattimaisesti taiteita ja kulttuuria harrastavien tai sitä itsekseen omassa arjessaan harrastavien välillä. Ylipääntään nuoret suhtautuvat taiteeseen ja kulttuuriin sekä hyväksyvästi että kiinnostuneesti. Hellä on halukkuutta lisätä omia taide ja kulttuuriharrastuksia.

Vanhempien kulttuuriorientoitumisella ja sieltä kumpuavalla kannustuksella on vaikutusta nuorten kulttuuriharrastuksiin. Kaikki paljon taidetta ja kulttuuria harrastavat nuoret kertoivat, että heidän vanhempansa olivat myös harrastaneet tai tehneet ammatiksi taidetta ja kulttuuria. Melko usein nuorten harrastama taiteenala oli sama kuin vanhemmilla: musiikkia tehneiden tai harrastaneiden lapset harrastavat musiikkia, teatteria harrastaneiden tai työkseen tehneiden teatteria ja niin edelleen. Kulttuurisen pääoman siirtymisestä perheessä kertoo myös se, että taiteesta ja kulttuurista kiinnostuneiden vanhempien lapsia taide- ja kulttuuri kiinnostivat myös monipuolisemmin kuin vain yhden alan tai tyylin harrastamisena. Teatteria ja tanssia harrastavat nuoret esimerkiksi kuuntelivat musiikkia paljon, kävivät elokuvissa, näyttelyissä ja konserteissa.

Osallistuminen vapaa-ajan toiminnan järjestämiseen

Tässä osiossa käydään läpi nuorten osallisuutta vapaa-ajan toiminnan järjestämiseen, osallistumisen motivaatioita sekä mahdollisia esteitä. Harrastukset eivät osion näkökulmasta ole vain nuoria itseä varten, vaan myös muille halutaan luoda mahdollisuuksia vapaa-ajan harrastuksiin ja mukaviin kokemuksiin. Kuten jo aiemmin todettua, yhdessä tekeminen on nuorille tärkeää, sillä sosiaaliset kontaktit ja ystävien kanssa tekeminen ovat merkittävä osa harrastustoimintaa. Noin puolet haastatelluista nuorista oli jollain tavalla osallistunut itse harrastuksiin liittyvän toiminnan tai tapahtumien järjestämiseen. Nämä nuoret tekevät harras-

tuksiin liittyen vapaaehtoistöitä, joissa opitaan huomaamattakin tulevaisuuden työelämätaitoja ja luodaan persoonallisia urapolkujä, jotka saattavat kääntyä palkkatyöksi myöhemmin elämässä. Myös halu vaikuttaa on yksi yhteinen nimittäjä monen nuoren kansalaisaktiivisuudelle.

H6/N17: [Miksi mukana] Oli jotenkin tosi yksinäistä korona-aikana, masentavaa. Se parantaa mun mielenterveyttä, että on sosiaalinen. Nautin ihmisten seurasta.

H7/N18: [Miksi mukana] Olen myös (omassa harrastuksessa) johtamassa ryhmää, jossa lapsille tulee aina hyvä filis mukana olemisesta ja sen myötä itsellekin tulee hyvä olo lähteä kotiin.

Yleisimpiä väyliä olla mukana vaikuttamassa vapaa-ajan toimintaan olivat seurakunnan isostoiminta sekä koululais- ja opiskelijatoimintaan osallistuminen. Haastatelluista useimmat olivat kiinnostuneita harrastustoimintaan osallistumisesta ja vaikuttamisesta, mutta totesivat, ettei heillä ole aikaa tai jaksamista etenkin mihinkään sitovaan tai työlääseen osallistumiseen. Halukkuutta osallistua kehittämiseen vähensi myös kokemus siitä, ettei itsellä ole riittävää tietoa tai kehitysideoita esimerkiksi sen vuoksi, että on asunut vain pari vuotta Jyväskylässä.

Toiminnan järjestämisessä nuoria motivoivat aikaisemmat positiiviset kokemukset omasta harrastamisestaan, joiden pohjalta samoja kokemuksia halutaan jakaa eli antaa mahdollisuus myös muille nuorille kokea samoja asioita ja tunteita. Muille halutaan järjestää toimintaa myös siksi, koska toisia on mukava auttaa, toisille on mukava tuottaa ilon kokemuksia tai jakaa omia tietojaan muille. Toisaalta asioihin vaikuttaminen motivoi joitain nuoria, sillä he haluavat olla aktiivisia, ottaa vastuuta ja osoittaa omaa kiinnostustaan erilaisia asioita kohtaan. Nuoret haluavat tulla kuulluksi ja esittää ideoita sekä mielipiteitään heille mielenkiintoisissa asioissa. Näin tai tämän suuntaisesti vastasi hieman alle puolet nuorista.

Harrastusten sosiaaliset aspektit korostuvat niin koululaistoiminnassa kuin erilaisten leirien järjestämisessä isosina, protuaktiiveina tai partiolaisina. Seurakunnan toiminnassa ja partiossa nuoret ohjaavat erilaisia ryhmiä, usein vähän itseään nuoremmille lapsille ja nuorille. Kouluissa nuoret järjestävät tapahtumia ja muuta toimintaa muille oppilaille esi-

merkiksi osana opiskelijatoimikuntaa, tutoreina ja tukioppilaina. Korkeakouluissa opiskelevat nuoret kokevat ainejärjestöt mielenkiintoisiksi toimintaan osallistumisen kanavaksi. Muutamat haastatteluun osallistuneista nuorista oli myös mukana koulun edustajistossa ja nuorisovaltuustossa, jotka he kokevat merkityksellisiksi vaikuttamisen mahdollisuuksiksi.

H8/N23: [Miksi mukana] Isoshommat taas ei oo tullu sitä kautta (perheen kautta) vaan oman rippikoulukokemuksen kautta. Motivoi myös nuorisohjaajan kommentti riparilla, että näytän ihan tulevalta isoselta, niin en halunnut johdattaa sitä harhaan.

Toiminnan järjestäminen on tärkeässä roolissa myös kulttuurin ja taiteen parissa toimiville nuorille. Näin vastanneet nuoret ovat esimerkiksi mukana vapaaehtoisina järjestämässä taidetapahtumia yhteistyössä koulujen tai museoiden kanssa. Myös teatteritoiminnasta ollaan kiinnostuneita. Festivaalivapaaehtoisena toimiminen osoitti yhdelle nuorelle, kuinka paljon työtä tapahtumanjärjestäminen vaatii. Myös kavereiden kesken nuoret järjestävät erilaisia peli-iltoja ja illanviettoja. Esittämissä projekteissa kuten näytelmissä palkitsevana koetaan itse esitys ja sen elämyksellisyys pitkän harjoittelun jälkeen. Esittävällä taiteella koetaan myös olevan merkityksellinen vaikutus muihin ihmisiin, sillä se herättää usein tunteita ja tuottaa oivalluksia. Nuoret halusivat olla enemmän mukana järjestämässä yleensäkin tapahtumia, mutta erityisesti musiikki-tapahtumia, kuten keikkoja, DJ- tai bänditoimintaa.

Internet tarjoaa omat mahdollisuutensa nuorten aktiiviselle, tuottavalle osallistumiselle. Muutamat nuoret kertoivat olevansa mukana päivittämässä ja ylläpitämässä erinäisiä verkkosivuja esimerkiksi Wikipedian tai musiikin parissa.

Toiminnan järjestämisen esteinä koetaan usein olevan ajan tai motivaation puute. Toisaalta joillekin on hankala löytää itselle sopivaa toimintaa, yhdistystä tai muuta tahoja, jonka kautta voisi tehdä itselle merkityksellisiä asioita. Toiminta ei saa tuottaa liikaa stressiä, onhan pohjimmiltaan kyse harrastamisesta. Toimintamahdollisuudet voivat olla myös liian kaukana, tai muuten osallistujia on liian vähän yhteisen toiminnan järjestämiseksi. Myös osaamisen puute on koettu esteeksi toiminnan järjestämiselle.

Nuoret ovat valmiita ja halukkaita osallistumaan vapaa-ajan harrastusten järjestämiseen ja toteuttamiseen. Erityisesti haluttaisiin osallistua tapahtumien järjestämiseen. Taustatekijät vaikuttavat aktiivisuuteen jonkin verran. Vanhempien esimerkillä on merkitystä. Jos vanhemmat ovat itse olleet aktiivisia vapaa-ajan harrastuksia koskevassa kansalais-toiminnassa tai esimerkiksi osallistuvat nuorten harrastusten järjestämiseen, myös nuoret itse pistävät niin sanotusti käteensä saveen herkemmin. Myös kavereiden mukanaolo edesauttaa aktiivista osallistumista. Samoin oppilaitosten tai harrastusta tarjoavien organisaatioiden toimintakulttuurilla on merkityksensä: yliopiston aktiivinen opiskelijatoiminta houkuttaa nuoria osallistumaan siihen aktiivisemmin kuin pelkästään palvelujen käyttäjinä ja harrastusta tarjoavan yhdistyksen tapa järjestää toimintaa vaikuttaa suoraan nuorten aktiivisuuteen. Asuinpaikka, varallisuus tai koulutus eivät näy vastauksissa merkittävästi.

Jyväskylän kulttuuripalvelut: käyttö ja tuntemus

H3/N8: Mä oon tykänny tosi paljon, se on mun mielestä yks Jyväskylän rikkauksista tommoset yhteiset tapahtumat ja tämmöset, et se jotenkin tuo kaikkia yhteen siellä. Se on ihan tosi kiva nähä, että minkälaisia juttuja aina sinä vuonna on keksitty.

Tätä osiota varten nuorilta kysyttiin heidän ajatuksistaan Jyväskylän kulttuuripalveluista. Nuoret kertovat millaisia käsityksiä heillä on Jyväskylän kulttuuripalveluista, mitä kulttuuripalveluja he käyttävät, kuinka paljon he käyttävät eri palveluita ja mitä mahdollisia esteitä palveluiden käyttöön voi liittyä.

Useimmat nuoret käyvät teatterissa katsomassa musikaaleja, komedioita, oopperoita, tanssiesityksiä ja baletteja omien kiinnostusten mukaisesti ja silloin, kun on seuraa. Osalle nuorista musiikkiesitykset, keikat ja konsertit sekä elokuvateatterit ovat tärkeämpiä taiteen ja kulttuurin palveluja. Koulun kautta tulevat tutuiksi usein museot ja monet muut toimijat, kuten Villa Rana. Museot ovat noin puolelle nuorista merkityksellisiä kulttuuripalveluja myös ilman kouluakin. Kirjasto on myös monelle nuorelle tärkeä lukemisen mutta myös muiden harrastusten tai

koulunkäynnin kannalta, vaikka nuoret eivät itse välttämättä osakaan mieltää kirjastoa kulttuuripalveluksi.

Nuorilla voi olla samalla kuitenkin negatiivinen mielikuva joistain kulttuuripalveluista. Jotkut nuorista liittävät esimerkiksi teatterit tai museot keski-ikäisten palveluiksi. Museot koetaan helposti liian geneerisiksi, ja nuorten mielestä olisi mielekkäämpää, jos niissä olisi enemmän interaktiivista toimintaa tai erityisiä aiheita esillä.

Myös elokuvateatterissa käynnin suosio on laskenut, koska erilaiset suoratoistopalvelut ovat yleistyneet nuorten keskuudessa. Jos kiinnostavia esityksiä ei ole tarjolla Jyväskylässä, niin niiden perässä saatetaan lähteä toiseen kaupunkiin tai jopa ulkomaille. Nuoret mainitsevat myös kansalaisopiston kiinnostavana palveluntarjoajana, mutta siitä ei aina tiedetä tarpeeksi tai toiminta tuntuu liian kalliilta.

Nuoria kiinnostaakin erityisesti ilmaiset tai halvat tapahtumat, jossa on tarjolla musiikkia, ruokaa, interaktiivista oheistoimintaa ja aktiviteetteja. Esimerkkeinä mainittiin muiden muassa tivoli, työpajat, kilpailut, ja erilaiset kädentaitotapahtumat.

Nuoret ovat yleisesti kiinnostuneita kulttuuritapahtumista ja ajan viettämisestä niissä yhdessä kavereiden kanssa. Tarkemmin Jyväskylän festivaaleista ja vapaa-aajan tapahtumista kysyttäessä nuoret kertovat käyvänsä niissä paljon. Erilaisista tapahtumista mainittiin Ruthin Iskelmää ja Jytää, korkeakoulujen approt, Valon kaupunki, Yläkaupungin yö, Suomipop, YlexPop, Jyväskylän kesä, Pride ja Villa Ranassa järjestetyt tapahtumat. Jyväskylässä järjestettävät tapahtumat saavat nuorilta kiinnostusta hyvästä tunnelmasta.

H8/N21: Kaikissa Jyväskylän tapahtumissa on hyvä meininki ja ehkä ne sen takia vetää niinku puoleensa.

H1/N3: Kävin YLEX-popissa kesällä. Se oli yllättävän hyvin järjestetty. Täällä on tällä hetkellä vielä liian huonot tapahtumat, nauruttavan monet bändit skippaa Jyväskylän. Täällä ei ole muuta kuin rallit ja suomi-pop vakiintuneina. Olisi potentiaalia järjestää isoja juttuja ympäri Jyväskylää. Keikat ei ole tarpeeksi hyvin kohdennettuja. Veturitallienkin keikoista informoidaan liian vähän. [Haastattelija: Meinasitko huonosti kohdennetulla markkinointia vai ettei ole omalle kohderyhmälle tarjontaa?] Molem-

pia. Tuntuu, että jotain puuttuu täältä. Ei ole nuorille keikkoja ja festareita. Suomessa festarit on liian semmoista dokaamista, liian alkoholikeskitteisiä – ei keskitytä musiikkiin. [Haastattelija: Voisiko olla vaikka täysin päihteettömiä?] Joo vaikka, kuten YLEX. Siellä oli tosi hyvä tunnelma ja ei häiriöitä, se oli tosi positiivinen kokemus.

Nuoret ovat tottuneet käymään jo pienestä pitäen Jyväskylässä vuosittain järjestettävissä ulkoilmatapahtumissa, joista tyypillisesti pidetään kovasti. Nuoret tunnistivatkin Jyväskylän olevan kaupunki, jossa on paljon kulttuuritapahtumia ja toimintaa lapsille ja nuorille. Lapsena tapahtumissa on käyty paljon perheen kanssa, nuorena kavereiden kanssa. Aikuisten tai perheiden suosimien tapahtumien kohdalla pohdittiin toisaalta, onko niitä varsinaisesti suunnattukaan nuorille. Muutamat nuorista eivät koe omikseen tapahtumia, jossa on mukana liian paljon sekä lapsia että aikuisia.

Kulttuuripalveluiden sijainnilla on nuorille merkitystä. Jos palvelut ovat piilossa, syrjässä tai tieto ei kulje niistä, niitä ei löydetä. Muutama nuori harmittelee sitä, että nuorille suunnatut palvelut ovat kaukana tai paikoissa, joihin ei helposti pääse tai tule lähdettyä. Useimmille nuorille Jyväskylä kuitenkin tuntuu sen verran pieneltä paikalta, että kaikki on tarpeeksi lähellä. Julkisella liikenteellä on nuorten kannalta iso rooli välimatkojen kaventamisessa. Nuoret toivovat, että palvelut olisivat käytännöllisistä syistä lähellä toisiaan ja näin ollen helposti saavutettavissa.

H1/N2: Nuorisotilojen paikat on outoja ja niihin löytäminen on hankalaa. Sinne ei vahingossa päädy, mikä on harmi.

H1/N3: [Kulttuuripalveluita, joita käyttää Jyväskylässä] Keikat ja Veturitallit. Vasta tänä vuonna saanut tietää, että siellä on paljon bänditoimintaa, kun ei sitä ole sanottu missään. Vaikeaa löytää paikalle, kun nuoret ei tiedä siitä.

H2/N6: Välimatka ei ole iso este, kun on tottunut protuhommissa matkustamaan toisiin kaupunkeihin.

Nuoret kulkevat paljon julkisella liikenteellä ja kulttuuripalveluita toivotaankin hyvien julkisten kulkuyhteyksien päähän, kuten keskus-

taan, Lutakkoon tai Seppään. Kävelyn tai pyörämatkan päässä olevat palvelut helpottavat monen nuoren arkea. Vaikka keskustan alueella on keskitetysti paljon palveluita, on keskustan suosio laskenut nuorten keskuudessa, sillä sitä pidetään osittain epäviihtyisänä alueena. Keskustasta kotiin kulkeminen bussilla merkitsee joillekin sitä, että tapahtumista tai palveluista pitää lähteä aikaisin pois. Osa harmittelee sitä, että busseja kulkee vain harvakseltaan joillekin alueille. On niitäkin, joille keskusta ei tiloihin tai epäsosiaalisuuteen liittyvistä syistä näyttäydy miellyttävänä paikkana oleskella.

H1/N3: Keskustaan ei oikein mennä enää hengaamaan, kun siellä ei ole hyviä tiloja ja huumeidenkäyttö on lisääntynyt niin paljon.

H3/N8: Helpointa on, että on keskustassa, mutta se ei tarkoita, että on parhaimmat tilat, mitä vois olla. --- jos miettii vaikka Finnkinoo niin se on mun mielestä tosi huono paikka, missä ne salit on nyt, et jos se ois vaikka Sepä:ssä ja siellä ois tosi hyvät salit, niin kyllä mä voisin matkustaa sen jonkun extra 20 min sinne sen takia, että mä saisin paremman elokuvakokemuksen. --- kun nyt Jyväskylän keskusta on aika kuollu paikka tai silleen. --- Et se Seppä alkaa nyt jotenkin loistaa enemmän niin silleen se ois mun mielestä hyvä, et siirrettäis esim. just se Finnkino sinne ja semmosta. --- Et sit se ois silleen keskitettyä just jonnekin, et se ois silleen tosi hyvä. Ja sit se, et sinne liikkuis busseja hyvin, koska sit se ois vähän tyhmää, että joutuis kävelee paljon.

Nuoret ovat valmiita liikkumaan itselleen kiinnostavien palveluiden perässä pidempiä matkoja. Myös tapahtumaan lähteminen ja matkustaminen voi olla osa kokemusta, jolloin palvelun sijainti liian lähellä voisikin olla huono asia.

H3/N7: Se on vähän niinku se juttu, jos menee vaikka elokuviin niin sit mennään keskustaan tai silleen, että se ois vähän niinku tylsää, jos se ois josain vaan niinku kilometrin päässä.

Palveluiden käytön esteiksi nuoret mainitsevat lukuisia erilaisia tekijöitä. Jos tapahtumanjärjestäjällä on huono maine, ei tällaiseen tapahtu-

maan haluta mennä. Koronavuosien kokemusten vuoksi osa nuorista edelleen kokee, että tapahtumiin on vaikea lähteä. Osalla nuorista ei ole seuraa ja toisilla taas ei aikaa. Liian korkeat osallistumismaksut esimerkiksi teatterissa tai keikoilla ovat este osallistumiselle. Haaste markkinoinnille on saavuttaa houkuttelevalla tavalla nuoret, jotka eivät tunne hyvin saatavilla olevia palveluita. Palveluita ei välttämättä koeta kiinnostaviksi tai nuorille suunnatuiksi, jos esimerkiksi heitä kiinnostavat artistit eivät esiinny paikkakunnalla.

H3/N7: Musta tuntuu, että en ainakaan hirveesti tiää Jyväskylän kaupungin kulttuuripalveluista, just nää yleisimmät kaupunginteatteri ja tämmöset, mut sit tuntuu, että en muista tiää, et jos kuulee vaikka kaverilta tai silleen, niin oon et ”ai siis, mikä se oli, en oo ikinä kuullukaan?”. Niin ehkä vaikka jossain somessa vois tulla enemmän jotain mainoksia, tai jotain esitteitä tai jotain missä on kaikki ne listattuna, et sit sitä vois kattoo, mitä kaupunki tarjoaa.

H10/N25: Kyllä palveluita varmaan on, kun niitä alkaa etsimään. Mutta voisikohan niitä mainostaa enemmän, jotta kaikki tajuaisivat eri mahdollisuudet ja voisivat innostua niistä.

Muutamat nuoret kritisoiivat tapahtumien liiallista alkoholikeskeytystä, sillä se aiheuttaa epäviihtyisän ja turvattomuuden tunteen. Baa-reihin sijoittuvat tapahtumat rajaavat taas automaattisesti alle 18-vuotiaat nuoret ulkopuolelle. Ja osa heistä, jotka niihin pääsisivätkin, eivät ole kiinnostuneita päihtyneiden aikuisten seurasta, jotka he kokevat uhkaavina. Nuoret pohtivat esimerkiksi vain naisille suunnattujen tai päih-teettömien tapahtumien mahdollisuuksia.

Muutamat nuoret mainitsivat esteeksi sen, että harrasteryhmät tulevat myös usein täyteen, eikä kaikille halukkaille riitä paikkoja. Näistä mainittiin esimerkkinä teatteriryhmät tai keramiikkakurssit.

Nuorilla vaikuttaa olevan melko hatara käsitys Jyväskylän kaupungin tarjoamista kulttuuripalveluista. Toisaalta vaikka nuoret tuntisivatkin erilaisia palveluita, ei heille ole merkitystä, ketkä ne järjestävät, eikä tieto järjestäjästä vaikuta halukkuuteen osallistua palveluun. Osa nuorista tietää mitä etsii ja löytää sen perusteella haluamansa, jolloin markkinoinnin rooli vaikuttaa olevan toissijaista.

H10/N26: On varmaan hyvä käsitys siitä, mitä kaikkea voi tehdä. Olen aina löytänyt harrastuksiin, joten ei ole tarvinnut miettiä.

Noin kolmasosa nuorista kuitenkin myös mainitsee, että heistä on tärkeää, että kaupunki huolehtii tietyistä kulttuuripalveluista. Näitä ovat kirjastot, museot ja lasten ja nuorten kulttuuripalvelut, kuten kerhot ja alaikäisten bänditapahtumat. Yleisesti nuoret tunnistavat kaupungin palveluiksi kirjastot, museot, Taidetestaajat, nuorten liikuntapalvelut, kuten liikuntalaturin ja -veturin, kaupunginteatterin, Sinfonian, Veturitallien musiikkitapahtumat, Hipposhallin, Gradian, Yläkaupungin yön ja Valon kaupungin. Osa nuorista on kuitenkin epävarmoja vastauksissaan:

H1/N4: En taida tuntea oikein ollenkaan. En ole ollut aktiivinen omasta huoneesta poistumisessa, netti on niin suuri osa elämää.

Monille nuorille koulu on tärkeä tutustumiskanava erilaisiin palveluihin, sillä niihin tutustutaan koulun järjestämien retkien tai tapahtumien kautta. Moni nuori on käyttänyt kaupungin kulttuuripalveluita, vaikka ei osannutkaan nimetä niitä. Nuorten käsitykset kaupungin kulttuuripalveluista rakentuvat osin mielikuvien ja jopa ennakkoluulojen varaan. Heidän mukaansa kaupunginkirjastoa käyttävät opiskelijat, vanhukset ja lapset, mutta ei yläasteikäiset nuoret. Museot koetaan kaikkien niistä kiinnostuneiden paikoiksi iästä riippumatta. Ilmaiset harrastusmahdollisuudet mielletään suunnatuksi nuorille ja opiskelijoille. Nuoret myös ajattelevat osin, että tapahtumat ja palvelut ovat suunnattu aina joko lapsille tai vanhuksille, ja mikäli asia ei ole näin, niin nuorille tulisi pyrkiä luomaan parempi kuva palveluiden todellisesta luonteesta.

H1/N3: Sama (mielikuva), että (kaupungin kulttuuripalvelut) olisi tosi lapsellisia ja että olisi vastenmielinen tunnelma. Mainokset ovat todella semmoisia, tulee tunne, että en mä halua tuonne. Tosi ahdasmielinen tai tiukka ohjausfiilis. Veljenkin kokemus kokkikerhosta oli, että siellä ei oikein saanut tehdä mitään.

Kaikki haastatellut nuoret ovat melko itseohjautuvia siinä mielessä, että vaikka he kaipaavat kaupungin tarjoamia puitteita harrastamiselle, liiallinen toiminnanohjaus koetaan osallistumishalun esteeksi. Näin

ollen, jos ajatellaan kulttuurisen nuorisotoiminnan palvelujen kehittämistä Jyväskylässä, niin eräänlainen kaupungin kannattaa nuorten enemmän tai vähemmän aktiivista osallistumista edellyttävissä palveluissa valita fasilitaattorin ja tukijan rooli. Mahdollistamalla sekä yhdessä ideoimalla ja tekemällä, nuoria on näiden haastattelujen perusteella mahdollista ensinnäkin houkutellessa palvelujen piiriin ja toisaalta myös innostaa toimimaan niiden ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Taustatekijöillä, kuten sukupuolella, asuinalueella, vanhempien tuloilla tai nuorten koulutusasteella ei ole haastattelujen perusteella ratkaisevaa merkitystä, käyttäkö tai tuntee nuori Jyväskylän kaupungin kulttuuripalveluita. Kaikki ovat palveluita käyttäneet tietäen tai tietämättään ja mielellään käyttävät niitä jatkossakin. Ainoa asia, mikä näyttäisi vaikuttavan on nuorten ikä siinä mielessä, että taiteesta ja kulttuurista kiinnostuneet 15–20-vuotiaat nuoret kokevat olevansa järjestettyjen palvelujen suhteen eräänlaisia välinputoajia. Nuoret arvioivat kulttuuripalvelujen olevan enimmäkseen suunnattuja lapsille, perheille tai ikäihmisille. Osin tämä liittyy myös tiedonpuutteeseen: nuoret eivät koe tietävänsä riittävästi heidän ikäisilleen suunnatuista vapaa-ajan kulttuuripalveluista. Lisäksi monet heistä vieroksuvat baareja ja klubeja joko ikänsä tai niihin liittyvän alkoholinkäytön vuoksi. Näyttäisin siltä, että Jyväskylässä olisi tilausta 15–20-vuotiaiden nuorten monipuolisten taide- ja kulttuuripalvelujen kehittämiseksi tai, jos niitä jo on, niin niitä koskevan tiedottamisen kehittämiseksi. Nuorten monipuoliset ja eri aloja ristiinvetävät harrastukset myös indikoisivat sitä, että näitä kannattaisi kehittää yhdessä vaikkapa liikuntapalvelujen kanssa.

Jyväskylän kulttuuripalvelut: tyytyväisyys ja kehittämistoiveet

Tämä osio käsittelee haastateltujen nuorten tyytyväisyyttä järjestettyyn harrastus- ja vapaa-ajan toimintaa kohtaan yleensäkin ja heidän esittämäänsä kehitystoiveita. Lähtökohtaisesti nuoret ovat siis tyytyväisiä Jyväskylän seudun harrastusmahdollisuuksiin ja palveluihin, mutta heillä on myös paljon huomioita kehitystä vaativista kohdista. Etenkin harrastusten ja tapahtumien mainonta ja markkinointi koetaan puutteelliseksi.

Nuoria kiinnostaa osallistua kehittämistoimintaan ja vaikuttamisväylien monipuolisuus koetaan tärkeäksi.

Parhaiksi puoliksi Jyväskylässä koettiin vapaa-ajan harrastamisen näkökulmasta luonnon läheisyys ja monipuoliset harrastusmahdollisuudet eritasoisille harrastajille (esimerkiksi jääkiekossa, jalkapallossa ja voimistelussa). Toisiin kaupunkeihin ollaan valmiita lähtemään tapahtumien vuoksi, mutta ei toistuvan harrastuksen takia.

Koulujen musiikki- ja liikuntalinjojen katsottiin tukevan harrastamista tiettyjen lajien osalta (esimerkiksi musiikinsoitto, tanssi ja eri liikuntalajit). Monet nuoret toivoivat enemmän teatteritoimintaa niin kouluihin kuin niiden ulkopuolellekin. Kulttuuri- ja muiden vapaa-ajan tapahtumien laatua pidetään hyvänä.

Vaihtelevia mielipiteitä sai osakseen erityisesti harrastusten ohjaus. Yhtäältä harrastusten ajateltiin olevan hyvin ja laadukkaasti ohjattuja, niin sanotusti hintansa arvoisia, mutta toisaalta ohjauksesta ei aina pidetä ja kaivataan lisää mahdollisuuksia valita ohjattujen ja omatoimisten harrastusten välillä. Ohjattujen puolesta puhuvat toivovat nuoria tai nuorekkaita ohjaajia.

Harrastustoiminnan ja vapaa-ajan tekemisen erityisinä heikkouksina pidettiin tiettyjen harrastusten puutteita ja tapahtumien heikkoa markkinointia nuorille. Nuorten mielestä tieto etenkin pienistä tapahtumista ei kantaudu heidän korviinsa. Haastatteluissa toivottiin esimerkiksi monipuolisempaa, myös vähemmistöjä huomioivaa markkinointia, bussimainoksia ja nuoriin vetoavia vaikuttajia mukaan sen tuottamiseen.

H1/N3: Markkinoinnin puute. Mahdollisuuksia on, mutta se markkinointi ei toimi. Monille myös itsenäinen on parempi kuin ohjaus, moni muukaan nuori ei tykkää ja siitä tulee se este. Että olisi mahdollisuuksia tehdä ilman ohjausta. Olisi tärkeää kohdentaa niille, jotka kaipaa sitä – esim. niille, joilla ei ole valmiiksi kaveripiiriä. Joissain on tosi hyvät tarpeistot, mutta vähän käyttäjiä, ja toisinpäin.

Nuoret toivoivat myös parempia nuorisotiloja sekä lisää vaihtuvuutta museoihin ja näyttelyihin. Myös ajankohtaisia peleihin ja mediaan liittyviä tapahtumia toivottiin lisää. Haastatteluissa toivottiin nuorille halvempia tai ilmaisia harrastusmahdollisuuksia. Hyvin yleistä vastauksissa

olikin, että omalle harrastukselle toivottiin lisää tukea kaupungilta harrastusmaksujen alentamiseksi tai tilojen parantamiseksi. Yleisesti toivottiin myös resurssien ja käyttäjämäärien vastaavuuden parantamista:

H3/N8: Rahallisesti jos mietitään panostusta, niin musta Jyväskylän kaupunki laittaa tosi utoihin asioihin rahaa. Esim. padeliin, rakennetaan ihan kauheesti padel-saleja ja tämmösiä vaikka harrastajia on ihan minimaalinen määrä. Esim. voimistelu, taitoluistelu tai tanssi, jotka on tämmösiä esteettisiä urheilulajeja, niin niihin on ihan kämäset tilat vaikka ne onkin yksityisyrittäjiä, mutta kaupunki ei tue niin paljon esteettisen lajin yrittäjiä kun mitä ne tukee jotain padel-harrastajia. --- Mut en mä sit tiä, et onks se joku, että ei nähä tällasia taidelajeja niin tärkeenä tai tämmösenä niinku, että tosi paljon saattaa liittyä semmoseen, että ”ne nyt vähän heiluu siellä” tai jotain tämmöstä, että ei nähä oikeena urheiluna tanssia.

Harrastuksiin toivottiin myös enemmän matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksia, ilmaisia harrastuksen kertaluontoisia kokeilumahdollisuuksia nuorille sekä enemmän mahdollisuuksia tehdä omatoimisesti ilman ohjausta. Palveluita toivottiin kohdennettavan erityisesti heille, jotka niitä kaipaavat, esimerkiksi heille, joilla ei ole valmista kavერიpiiriä. Harrastusryhmiin toivottiin myös lisää avoimuutta ja nuorten toiveiden huomioon ottamista, yhteisöllisyyden tukemista ja yksilöllistä nuorten huomioimista.

H9/N24: Kehittäisin eniten sitä, että kysytään nuorilta harrastusten edessä, että mitä haluaisit tehdä ja miltä tämän asian harrastaminen on tuntunut. Ryhmien vetäjien tulisi ottaa selvää, että meneekö kaikilla harrastuksessa hyvin ja voisiko toimintaa muokata osallistujien tarpeiden mukaisesti. Nuorille pitäisi yrittää antaa mahdollisimman suuri vapaus harrastuksen parissa ja tehdä yhteenkuuluva olo ryhmän sisällä. --- Yksi kehittämisasidea on myös se, että harrastusryhmiä voisi kannustaa tekemään asioita yhdessä myös harrastusten ulkopuolella, jotta ryhmähenki voisi parantua ja harrastuksista voisi saada oikeita kavereita elämään. --- Harrastusryhmien kanssa voisi tehdä myös välillä ohjatusti jotain ryhmän varsinaisen tarkoituksen ulkopuolista, eli vaikka voimisteluryhmä voisi pitää pikkujoulukerran, jossa tehtäisiin jotain aivan muuta, kuin voimisteltaisiin, jolla vahvistettaisiin ryhmän sosiaalista ilmapiiriä.

Kuten jo viitattua, nuoret hakevat tietoa monipuolisesti ja toivovat parempaa viestintää vapaa-ajan mahdollisuuksista. Nuorille Google, nettisivut ja sosiaalinen media ovat ensisijainen tiedonhakutapa. Haastattelussa mainittiin erityisesti Instagram ja Facebook. Instagramin kohdalla erityiseksi haasteeksi nähtiin se, miten nuoret saataisiin seuraamaan Jyväskylän kaupunkia siellä. Sitä pidettiin kuitenkin luontevana mainostuspaikkana, koska siellä on muutenkin paljon mainoksia ja se on riittävän virallinen alusta. Kiinnostavana pidettiin värikkäitä postauksia, joissa on kyllin selkeästi kerrottuna tiedot ja ohjeet mukaan lähtemiseen. Haastattelussa pohdittiin myös Tiktokin ja Snapchatin hyödyntämistä, mutta samalla todettiin, että etenkin Tiktokiin voi olla vaikea tehdä järveviä mainoksia, koska se ei ole riittävän virallinen eikä siten välttämättä sovellu kaupungin mainostamiseen suosiostaan huolimatta. Facebookista todettiin, etteivät alle 25-vuotiaat käytä sitä, mutta nuorten vanhemmat voivat löytää sieltä tietoa ja kertoa nuorille. Myös yhdistysten ja harrastusseurojen internet-sivujen kautta etsittiin tietoa. Nuoret seuraavat usein myös somessa omia järjestöjään, joten tiedotus yhteistyössä näiden tahojen kanssa voisi myös tavoittaa hyvin nuoria.

Haastatellut toivoivat, että kouluille ja nuorisotaloille tultaisiin kertoamaan enemmän harrastusmahdollisuuksista ja kulttuuripalveluista. Vierailuita voisivat tehdä esimerkiksi eri lajien harrastajat, ja samalla voitaisiin jakaa vaikka karkkeja opiskelijoille. Wilma-viestit tiedotuskanavana saavat sekä kannatusta (tavoittavat hyvin) että vastustusta (herättävät ankean olon, koska tieto tulee koululta). Myös koulujen ilmoitustaulut jakavat mielipiteitä; osan mielestä ne toimivat, osan mielestä jäävät huomaamatta. Nuoret ehdottivat myös katumainoksia, joissa on QR-koodi, jolla pääsee nettisivulle lukemaan lisää.

Haastattelussa esiintyi toiveita myös nettisivuista tai lehtisistä, joille olisi selkeästi koottu tieto yhteen paikkaan kaikista kaupungin harrastusmahdollisuuksista ja tapahtumista. Toisaalta osa myös koki, että tieto löytyy jo nytkin hyvin kaupungin sivuilta. Myös sähköpostitse tulevia uutiskirjeitä (joissa voisi valita, mitkä teemat kiinnostavat) ehdotettiin, mutta pidettiin tärkeänä, ettei uutiskirjeitä tulisi liian usein, vaan esimerkiksi viikoittain tai kuukausittain. Harrastusmahdollisuuksista ja tapahtumista kertova kännykkäsovellus mainittiin myös yhtenä vaihtoehtona. Kotiin jaettavat tapahtumatiedotteet mainittiin myös, mutta niitä pidet-

tiin epäekologisina ja epäiltiin, että mukana tulisi epärelevanttia infoa, jonka takia tiedotteita ei enää haluttaisi.

Nuoret toivoivat rehellistä markkinointia, jossa käsitellään myös harrastajien huonoja kokemuksia. Näin on mahdollista tehdä harrastuksia valintoja monipuolisen tiedon valossa. Myös viestinnän järjestämiseen ja sanavalintoihin toivottiin kiinnitettävän huomiota. Taiteen, kulttuurin ja liikunnan tilalle ehdotettiin esimerkiksi voitavan käyttää enemmän toteutustapaa kuvaavia sanoja, kuten ”tapahtumat” ja ”kurssit”.

H6: Mun mielestä taide ja kulttuuri on vähän pelottava sana. Jos (tiedotteessa/s-postilistan nimessä) lukisi että taide, kulttuuri, ja liikunta, mä en valitsisi niistä mitään, koska olisin että okei liikunnassa on ylimielisiä ihmisiä, taide on semmoinen että on ole kamalan hyvä siinä, ja ettei mulla ole kulttuuria.

Somen ja netin kautta nuoret voidaan myös osallistaa palvelujen ja toiminnan kehittämiseen. Matalan kynnyksen netti- tai somekyselyt nähtiin laajalti hyväksi tavaksi ottaa nuoret mukaan kehittämiseen, joskin kyselyitä voitiin pitää myös työläinä lukemisen vuoksi ja puhumista mielekkäämpänä vaihtoehtona. Nuoret pitivät tärkeänä sitä, että kysely vaikuttaa luotettavalta ja että sitä mainostetaan oikeassa paikassa. Yhtäältä palkitseminen nähtiin tärkeänä motivaationa osallistua kyselyihin, toisaalta palkitsemista myös kritisoitiin ja ajateltiin, että vaikuttamisen tulisi olla itsessään palkitsevaa ja tuntua tärkeältä. Nähtiin, että monia nuoria ei yksinkertaisesti kiinnosta olla mukana vaikuttamassa vaikka siitä palkittaisiin ja heitä ei välttämättä kannattaisikaan yrittää väkisin rekrytoida mukaan. Tämän ajateltiin voivan vääristää tuloksia.

H1/N3: Nettikysely tai muu mahdollisimman helppo. Monia nuoria ei tunnu myöskään kiinnostavan. --- Tämä, että jos ei hyödy siitä mitään, niin ei tule tehtyä eikä kiinnosta. Ja jos se hyöty ei ole selkeä.

Palkinnot, joita nuoret toivoivat kyselyihin osallistumisesta, olivat raha, ruoka, festariliput ja lahjakortit mieluiseseen palveluun, esimerkiksi itseä kiinnostavan lajin pariin tai ruokakauppaan/pizzeriaan. Elokuvaliput jakoivat mielipiteitä, osa piti hyvänä ja osa huonona erityisesti muita kuin Finnkinon lippuja.

Koulua ehdotettiin useaan otteeseen hyväksi ja erityisen helpoksi väyläksi vaikuttamiseen. Ehdotettiin, että opot tai koulujen nuorisotyöntekijät voisivat kertoa vaikuttamismahdollisuuksista opotunneilla, luokanvalvojatunneilla tai välitunneilla ja tuoda ongelmia nuorten tietoisuuteen, jotta halu vaikuttaa heräisi. Toisaalta osa pohti, että koulun mukana olo voi karkottaa joitain nuoria, koska kaikki mikä liittyy kouluun, on automaattisesti tympeää:

H3/N9: Mulla tulee vaan mieleen se, että jos koulussa tulee joku kysely tai Wilma-viesti, niin aika moni suhtautuu siihen tosi negatiivisesti. Siihen vaikuttaa jonkin verran varmaan se, että se tulee koulun kautta, niin suhtaudutaan automaattisesti silleen, että ei kiinnosta. Se voi johtuu myös vaan siitä, että ei oikeesti vaan kiinnosta ja kiinnostaa enemmän muut asiat ja silleen ei kaipaa harrastusta ja kaikki tämmönen murrosikä ja muu juttu, mutta siis kyllä sen on itekin huomannu, että monesti, jos tulee Wilmaan joku kysely, että nyt on tällasta ja tällasta tarjolla, niin saattaa vaan skipata sen, että aika paljon sellasta negatiivista suhtautumista koulussa oon huomannu.

Nuorisovaltuusto ja kehittäjäryhmät nostettiin esiin vaikuttamiskeinoiksi, mutta samalla todettiin, että nämä sopivat vain hyvin sitoutuneille ja innostuneille nuorille, eli ei suurimmalle osalle:

H3/N8: (Nuorisovaltuusto) on ainakin semmoinen suora tapa vaikuttaa kaupungin asioihin ja se on ollu ihan toimiva, et se on tosi kiva, siellä on ihmisiä, jotka haluu vaikuttaa asioihin, mutta ehkä silleen yleinen, kun kaikki ei oo välttämättä innoissaan lähdössä sitoutumaan niin vaativaan juttuun kuin nuorisovaltuusto, niin sit just ehkä tommonen kysely ois tosi helppo ja hyvä alustus, mutta ei se välttämättä riitä. Jos on vaikka kyllä/eikysymyksiä, niin ei anna yhtä sellasta laajaa kuvaa siitä, että mitä mieltä nuoret oikeesti on, kun jos on vaikka tällaisia keskusteluraateja, et sais kysyy näiltä edustajilta ja hallitukselta kysymyksiä. Ois monipuolisesti tarjontaa tällekin asialle, niin tulis ainakin monia otteita siitä ja pystys sitä keskiarvo kattoo, että mitä mieltä ihmiset on, ku on monta kertaa eri muodoissa kysely.

Haastatellut nuoret pitivät tärkeänä sitä, että nuorten osallistumista ja vaikuttamismahdollisuudet huomioidaan, tapahtuipa se sitten miten

tahansa. Nuoret haluavat, että heidän kehittämistarpeistaan on palvelujen järjestäjillä mahdollisimman monipuolinen kuva. Parhaaksi nähtiin vaikuttamismahdollisuuksien moninaisuus siten, että niille, jotka haluavat osallistua vain vähän, on riittävästi matalan kynnyksen mahdollisuuksia (esim. kyselyt) ja sitten vaativampia heille, joilla on motivaatiota osallistua aktiivisesti ja pidempiaikaisesti.

Kaiken kaikkiaan suurin osa oli tyytyväisiä harrastustarjontaan, mutta muutama toivoi vielä monipuolisempaa harrastustarjontaa, esimerkiksi naisille suunnattuja omia harrastusryhmiä. Toisaalta tiedostettiin, että Jyväskylässä on sellaisia lajeja (esim. vesipallo), jota tullaan kauempaakin tänne harrastamaan. Mahdollisuuksia, joita Jyväskylästä nuorten mielestä puuttuu, ovat muun muassa alaikäisiä kiinnostavat (päihdeettömät) keikat ja festarit, joissa olisi riittävän isoja nimiä esiintymässä. Tällaisen tapahtuman edullisuus tai ilmaisuus nähtiin tärkeänä ja esimerkiksi YleX Pop keräsi paljon kiitosta. Yleisesti toivottiin kulttuuriin panostettavan vielä enemmän. Kulttuuria toivottiin enemmän asuinalueelle koulujen kulttuuritoiminnan, esimerkiksi erilaisten vierailuiden, kautta ja nuorisotilojen laajemmilla aukioloilla. Koulujen kulttuuriviikot koettiin hyväksi tavaksi edistää kulttuuria nuorten lähellä.

Jälleen kerran voidaan todeta, että taustatekijöillä ei ole suurta vaikutusta nuorten toiveisiin tai haluihin koskien palveluja. Vanhempien taustalla, asuinpaikalla ja koulutuksella ei ollut näkyvää ja systemaattisesti esiintyvää vaikutusta mielipiteisiin. Paljon ja ammattimaisesti harrastavat olivat hienoisesti kriittisempiä olemassa olevia palveluja kohtaan kuin yksilöllisemmin ja vähemmän yhteisöissä harrastavat. He myös esittivät muita enemmän kehittämistoiveita palvelujen suhteen. Se johtunee siitä, että he pystyvät palvelujen aktiivikäyttäjinä muodostamaan niistä totuudenmukaisemman kuvan ja osaavat myös muita paremmin vaatia kokemuksiinsa perustuvia kehittämistoimenpiteitä,

Johtopäätökset

Tämä raportti osoittaa, että jyvaskyläläiset nuoret harrastavat monipuolisesti erilaisia vapaa-ajan harrastuksia. Se murtaa osaltaan myyttiä siitä, että nykynuorilla olisi vähän muita harrastuksia kuin ”somen seuraaminen” tai etteivätkö nuoret olisi liikunnallisia harrastuksissaan. Heillä on ensinnäkin monia harrastuksia, mutta heillä on myös monenlaisia – toisinaan aikuisnäkökulumasta ehkä ristiriitaiseltakin vaikuttavia – harrastuksia. Esimerkiksi pianonsoittoa aktiivisesti harrastava nuori harrastaa myös metsästystä ja eräilyä tai tanssiva nuori harrastaa mönkijällä tai mopolla ajoa. Sekä ohjatuista että itsenäisesti tehtävistä harrastuksista suosituimpia ovat erilaiset liikunta- ja urheiluharrastukset. Suosittuja harrastuksia haastateltavien keskuudessa ovat lenkkeily, retkeily ja ulkoilu, kuntosalilla käynti, voimistelu ja laskettelu. Joukkuelajeista haastatellut nuoret harrastavat muuan muassa jalkapalloa ja vesipalloa.

”Hyvänä kakkosena” tulevat erilaiset kulttuuri- ja taideharrastukset. Nekin ovat hyvin moninaisia. Itsenäisesti soitetaan ja kuunnellaan musiikkia, seurataan elokuvia ja tv- tai suoratoistosarjoja, kirjoitetaan ja luetaan, piirretään ja maalataan sekä tehdään käsitöitä. Lisäksi harrastetaan muita luovia tai taiteen reuna-alueilla sijaitsevia harrastuksia, kuten podcast-lähetysten tekoa, videopelien pelaamista, Tiktokia ja prototoimintaa. Ohjatussa taidetoiminnassa korostuivat haastateltavien keskuudessa tanssi ja teatteri. Niitä harrasti kolmasosa haastatelluista nuorista. Taide- ja kulttuuriharrastusten moninaisuus heijastelee sitä, että nuoret ymmärtävät taiteen ja kulttuurin hyvin joustavasti: monet ymmärtävät kulttuurin lähes kaikeksi, mitä voi tehdä, ja taiteeksi hahmotetaan myös

tietyt päämäärähakuiset yhteistoiminnan muodot (prototoiminta) ja voimistelun ruumiillinen ilmaisu.

Vapaa-ajan harrastaminen tuottaa nuorille onnistumisen tunteita, hyvää oloa ja mahdollisuuksia rauhoittua ja keskittyä vastapainona kii-
reiselle, suorituskeskeiselle ja usein sirpaleiselle kouluarjelle. Haastatellut
nuoret ovat monipuolisesti kiinnostuneita uusista harrastusmuodoista. Kaikki
haluaisivat kokeilla jotain uusia vapaa-ajan harrastuksia. Eniten
kiinnostusta on uusia liikuntaharrastuksia kohtaan, mutta myös taide ja
kulttuuri houkuttelevat nuoria.

Haastateltaviksi pyrittiin saamaan nuoria monenlaisista taustoista ja
Jyväskylän eri kolkista (ks. Liite 1). Taustatekijöillä tai nuorten koulutus-
asteella ja iällä oli hämmästyttävän vähän vaikutusta, ainakaan sellaista,
että niitä voisi käyttää systemaattisena selittävänä tekijänä nuorten vasta-
uksille. Vain muutamassa tapauksessa vanhempien tai nuoren omat tulot
olivat vaikuttaneet mahdollisuuksiin harrastaa sitä, mitä olisi halunnut.
Muutama nuori myös kertoi, että asuinpaikka tai pikemminkin har-
rastuspaikan sijainti suhteessa asuinpaikkaan, oli vaikuttanut vapaa-ajan
toimintaa koskeviin valintoihin. Koulusta ja ikä näkyi vastauksissa
yhtäältä siinä, että osa aikuistuvista nuorista oli jättänyt lapsuuden har-
rastuksia taakseen ja toisaalta siinä, että lisääntyvä kiire koulussa tai työssä
sai toisinaan nuoret luopumaan heille rakkaista harrastuksista.

Ulkoisista tekijöistä nuorten harrastusvalintoihin ja mieltymyksiin
vaikuttavat eniten kaverit. Kaverit houkuttelevat nuoria uusiin har-
rastuksiin ja liimaavat vanhoihin. Harrastuksiin osallistutaan osin sen
vuoksi, että saadaan uusia kavereita tai ainakin sosiaalisia kontakteja.
Yksilöllisesti ja fiilispohjalta toimivien harrastuksiin kaverit eivät juuri
vaikuttaneet.

Nuoret osallistuvat itsekin verraten aktiivisesti vapaa-ajantoimintaan,
sen järjestämiseen ja ylläpitämiseen. Osa kokee sen tietynlaiseksi posi-
tiiviseksi velvollisuudeksi (annetaan jotain takaisin yhteisölle, jolta on
saatu jotain). Useimmille se tarkoittaa harrastuksista saatavan hyvän fi-
liksen mahdollistamista myös muille. Monet sanovat, että haluavat järjes-
telyihin osallistumalla tarjota kavereille tai tuntemattomillekin mukavaa
tekemistä. Osallistumistavoissa korostuvat taide- ja kulttuuritoiminta.
Haastatellut nuoret halusivat nyt ja tulevaisuudessa osallistua esimer-
kiksi kulttuuritapahtumien järjestämiseen. Monet mainitsevat konsert-
tien ja keikkojen järjestämisen esimerkkinä.

Nuoret ovat yleisesti ottaen tyytyväisiä Jyväskylän alueen kaikkiin vapaa-ajan sekä erityisesti taiteen ja kulttuurin alan harrastusmahdollisuuksiin sekä palvelutarjontaan. Vaikka taideinstituutioiden järjestämiä palveluja tai taidetta harrastavia kohtaan joillain nuorilla onkin ennakokoluuloja ja -oletuksia, ollaan niistä yleisesti ottaen kiinnostuneita ja niitä käytetään.

Ammattimaisesti harrastavat ja harrastusryhmiin osallistuvat ovat hieman muita kriittisempiä olemassa olevien palvelujen tasosta ja esittävät enemmän kehittämistoiveita niiden suhteen. He myös haluaisivat hieman muita aktiivisemmin vaikuttaa palveluiden luonteeseen ja osallistua niiden toteuttamiseen. Lähes kaikki nuoret tosin kertovat haluavansa osallistua kulttuuritapahtumien toteuttamiseen. Kaupungin sekä taiteen ja kulttuurin vapaan kentän kannattaisikin harkita esimerkiksi jonkin tyyppisen paljon harrastavien nuorten paneelin muodostamista tai jotenkin muutoin kehittää väyliä, joilla nuoret voivat itse osallistuisivat toiminnan ja tapahtumien järjestämiseen. Samalla se tutustuttaisi nuoria taiteen ja kulttuurin palvelutarjontaan nykyistä paremmin ja hälventäisi ennakokoluuloja taidetta ja kulttuuria sekä niitä tarjoavia tai harrastavia tahoja kohtaan.

Liitteet

Liite 1: tutkittavien taustatiedot taulukkomuodossa (taulukko 1–6)

Liite 2: haastattelurunko

Liite 1

Taulukko 1: haastateltavien ikä- ja sukupuolijakauma

Ikä- sukupuolijakauma	ja Naisia/tyttöjä	Miehiä/poikia	Muu	En halua kertoa	YHTEENSÄ
15 v.	4	2	0	0	6
16 v.	6	2	1	0	9
17 v.	2	1	0	0	3
18 v.	3	0	0	0	3
19 v.	0	1	0	0	1
20 v.	1	0	0	0	1
21 v.	0	1	0	0	1
22 v.	2	0	0	0	2
YHTEENSÄ	18	7	1	0	26

Taulukko 2: haastateltavien tämänhetkinen kouluaste

Koulutus	Peruskoulu	Toinen aste	Korkeakoulu	Opisto	Muu
	4	17	5	0	0

Taulukko 3: haastateltavien suhde Jyväskylään

Haastateltavan Jyväskylään suhde	Syntyperäinen jyväskyläläinen	Muualta Suomesta muuttanut	Ulkomailta muuttanut
	17	9	0

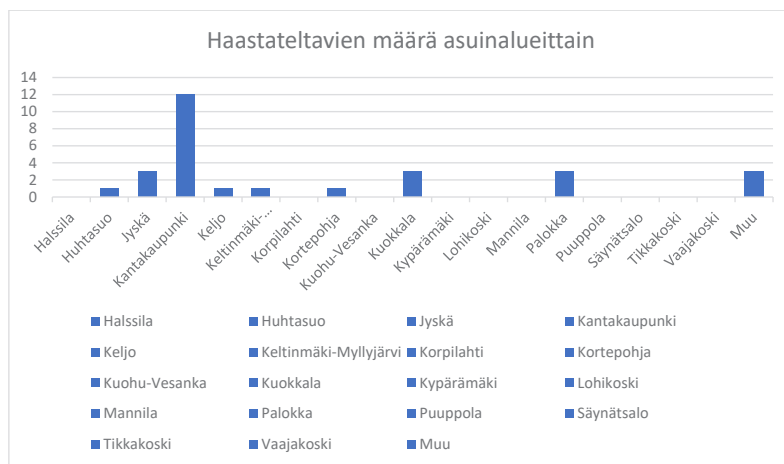
Taulukko 4: haastateltavien pääasiallinen elämäntilanne

Haastateltavan elämäntilanne	Koululainen/opiskelija	Työssäkäyvä	Työnhakija	Muu
	25	0	1	0

Taulukko 5: haastateltavien vanhempien/hooltajien pääasiallinen elämäntilanne

Vanhempien/hooltajien elämäntilanne	Opiskelija	Työssäkäyvä	Työnhakija	Eläkkeellä	Muu
	2	24	0	1	0

Taulukko 6: haastateltavien määrä asuinalueittain

Liite 2

Lasten ja nuorten kulttuuribarometrihaastattelut: haastattelurunko

1. Omat vapaa-ajan ja kulttuuriharrastukset (osallisuus)

- Mitä tykkäät tehdä vapaa-ajallasi / mitä harrastat?

- OMATOIMINEN/OHJATTU:

- Harrastatko mieluummin omatoimisesti vai ohjatusti?
- Jos harrastat ohjatusti, niin mitä harrastukset ovat ja kuka ne järjestää?

-MERKITYS:

- Kuinka tärkeää tämän asian tekeminen sinulle on? Kuinka usein teet sitä?

-HYVINVOINTI:

- Millainen on olosi harrastamisen aikana/jälkeen? Onko olosi jotenkin erilainen kuin se muuten olisi? Mitkä asiat harrastuksessa tekevät sinulle tällaisen olon?

-ALOITTAMINEN:

- Milloin aloit harrastaa em. asiaa? Mikä sai sinut aloittamaan? Mitä kautta löysit tämän harrastuksen?

-JATKAMINEN/LOPETTAMINEN:

- Mikä on saanut sinut jatkamaan harrastustasi? Oletko harkinnut lopettamista?

-UUDET KAVERIT/TUTUT:

- Kohtaatko harrastuksessasi sinulle ennestään tuntemattomia nuoria mahdollisesti eri puolilta Jyväskylää? Oletko saanut uusia kavereita harrastuksen kautta?

-VANHEMMAT/AIKUISET:

- Mikä merkitys vanhemmillasi tai muilla aikuisilla on harrastamisesi? Ovatko vanhempasi ohjanneet/kannustaneet sinua sellaisten harrastusten pariin, joita he itse harrastavat? Olisiko harrastaminen mahdollista ilman aikuisten apua/tukea?

-HARRASTUSHAAVEET JA NIIDEN ESTEET:

- Haluaisitko harrastaa/tehdä jotain, mikä ei jostain syystä ole tällä hetkellä mahdollista? Jos kyllä, miksi se ei ole mahdollista?

KULTTUURI- JA TAIDEHARRASTUKSET:

- (Harrastatko jotain kulttuuriin/taiteeseen liittyvää? Jos et, haluaisitko harrastaa?)
- (Millaisia mielikuvia sinulla on kulttuuri- ja taideharrastuksista/-tapahtumista?)

2. Osallistuminen kulttuuritarjonnan järjestämiseen (osallisuus)

- **Oletko itse mukana järjestämässä jotain vapaa-ajan (kulttuuri)toimintaa muille?** (esim. kaveriporukan kesken, vapaaehtoisena, ohjaajana, seurojen/yhdistysten hallituksissa; kerhossa tai seurassa ohjaaminen tai tapahtumien järjestäminen/ideointi)
- Jos olet mukana, **mikä sai sinut lähtemään mukaan** toimintaan ja **mitä toiminta merkitsee/antaa sinulle?**
- **Jos et ole mukana, haluaisitko olla? Estääkö jokin sinua olemasta mukana?**

3. Kulttuuripalvelujen käyttö ja ohjattuun toimintaan osallistuminen (saavutettavuus)

- Millaisia **kulttuuripalveluja** käytät? Miten/kuinka usein?
- (esim. teatterit, museot, teatteri- tai tanssikerhot tai -opetus, kansalaisopiston kurssit, Lutakon keikat, elokuvateatterit jne.)
- Käyttö Jyväskylässä **festivaaleilla ja vapaa-ajan tapahtumissa**, kuten Suomi pop, Yläkaupungin yö, Jyväskylän kesä ja Valon kaupunki?
- Onko vapaa-ajan- ja kulttuuripalvelujen **sijainnilla** sinulle väliä? Käyttäisitkö niitä, vaikka ne olisivat kaukana kotoasi?
- Liittyykö sinun kohdallasi palvelujen käyttöön jotain **esteitä?** Millaisia? Voisiko niihin vaikuttaa jotenkin?
- Onko sinulla käsitystä siitä, **millaisia kulttuuripalveluja Jyväskylän kaupunki järjestää?** Oletko kuullut/käyttänyt Jyväskylän kaupungin kulttuuripalveluja? Millaisia mielikuvia sinulla niihin liittyy? Esim.
  1. » Jyväskylä Sinfonia
  2. » Jyväskylän kansalaisopisto
  3. » Jyväskylän kaupunginkirjasto
  4. » Jyväskylän kaupunginteatteri

5. » Jyväskylän kulttuuri- ja osallisuuspalvelut (esim. Taidfest, Taide-
testaajat, koulujen kulttuuriretket)
6. » Jyväskylän taidemuseo
7. » Keski-Suomen museo
8. » Suomen käsityön museo

4. Tyytyväisyys kulttuuripalvelujen tarjontaan

- **Oletko tyytyväinen** vapaa-ajan harrastusten ja kulttuuripalvelujen tarjontaan Jyväskylässä vai puuttuuko Jyväskylästä jokin vapaa-ajan harrastus, palvelu, tapahtuma tms., jossa haluaisit käydä? Jos puuttuu, lähdetkö/oletko valmis lähtemään sen takia toiseen kaupunkiin?
- Mikä on Jyväskylässä **parasta** vapaa-ajan harrastuksiin ja tekemiseen liittyen?
- Mikä **huonointa**?

5. Kehittämistoiveet

- **Miten kehittäisit** Jyväskylän kulttuuriharrastustarjontaa ja -palveluja? Pitäisikö jotain olla enemmän tai mitä vähemmän, eri paikassa tms?
- **Oletko/haluaisitko itse olla mukana** kehittämässä niitä? Miten? (esim. nettikyselyt, koululaisraadit jne.)
- **Miten nuoria voisi saada enemmän mukaan** kulttuuritoiminnan kehittämiseen?
- **Voisiko kulttuuria tuoda enemmän näkyviin asuinalueellasi?** (esim. kouluihin, nuorisotaloille)
- **Voisiko nettiä/somea hyödyntää enemmän** palvelujen tarjonnassa nuorille? Miten? Millainen kulttuuripalveluihin liittyvä some-/nettiviestintä kiinnostaisi sinua (esim. mitkä sovellukset, TikTok, Jodel, Insta)?
- Jos et ole kiinnostunut some-/nettikanavista, niin **mitä kautta yleensä etsit tietoa kulttuuritarjonnasta** tai haluaisit saada sitä?

Vapaa sana